

VYSOKÁ ŠKOLA EKONOMICKÁ V PRAZE
FAKULTA MEZINÁRODNÍCH VZTAHŮ

Obor: Mezinárodní studia - diplomacie

Madeleine Albrightová – velvyslankyně USA v OSN

(bakalářská práce)

Autor: **Gabriela Krzyžanková**

Vedoucí práce: **prof. PhDr. Zdeněk Veselý, CSc.**

Prohlášení:

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně a vyznačila všechny citace z pramenů.

V Praze dne

.....

podpis studenta

Poděkování

Ráda bych poděkovala panu prof. PhDr. Zdeňku Veselému, CSc.
za cenné rady, věcné připomínky a vstřícnost při konzultacích a vypracování
bakalářské práce.

Obsah

Úvod.....	
1. Americká zahraniční politika	7
1.1. Rozměry ZP a diplomatické styky Spojených států amerických	7
1.2. Hlavní aktéři americké zahraniční politiky – prezident, ministerstvo zahraničí, Národní bezpečnostní rada, ministerstvo obrany.....	8
2. Spojené státy americké v Organizaci spojených národů	10
3. Významné mezníky v životě Madeleine Albrightové	13
3.1. Dětství, ovlivnění otcem, počátky profesionální kariéry.....	13
3.2. Velvyslankyně USA při OSN.....	13
3.3. Ministryně zahraničí Spojených států amerických.....	14
4. Madeleine Albrightová v roli velvyslankyně USA v OSN	23
4.1. Administrativa Williama Jeffersona Clintona	23
4.2. Somálsko	25
4.3. Rwanda.....	28
4.4. Haiti.....	30
4.5. Bosna a Hercegovina.....	31
4.6. Další iniciativa.....	39
5. Doplnková sonda o ženách v diplomacii.....	40
Závěr.....	
Seznam použitých zdrojů	
Prameny.....	
Literatura	
Vysokoškolské kvalifikační práce	
Internetové a elektronické zdroje	
Seznam příloh.....	
Přílohy	

Úvod

Žena mnoha tváří – studentka, vyučující, manželka, matka tří dětí, svérázná diplomatka a ministryně zahraničí.

Madeleine Albrightová je jednou z nejvýznamnějších ženských osobností amerického politického systému. Během získávání doktorátu na Kolumbijské univerzitě pod vedením profesora Zbigniewa Brzezinského pracovala v týmu senátora Edmunda Muskieho. Díky dobrým vztahům s Brzezinským po jeho zvolení poradcem pro národní bezpečnost pod prezidentem Jimmy Carterem, se stala prostředníkem¹ mezi administrativou a Kongresem. V roce 1984 byla poradcem pro zahraniční politiku kandidátky na viceprezidenta Geraldine Ferraro. O pár let později vykonávala funkci poradkyně prezidentského kandidáta Michaela Dukakise. Právě v tomto období poprvé zaujala Billa Clintona. Nejen, že byla jmenována velvyslankyní Spojených států amerických v Organizaci spojených národů po nástupu prezidenta Clintona do jeho prvního funkčního období. Také se stala první ženou, jež dosáhla na post ministryně zahraničí USA. Sehrála velmi důležitou roli v americké zahraniční politice během celého svého působení. Především svým nekompromisním postojem vůči událostem na Balkáně se dostala do podvědomí mezinárodní veřejnosti. A proto se práce z hlediska událostí během kariéry Albrightové v OSN zaměří více i na nepokoje na tomto poloostrově.

Tato práce bude mít za jeden hlavní cíl ukázat, jak se stavěla Madeleine Albrightová k jednotlivým rozhodnutím OSN během významných světových událostí v době, kdy byla sama velvyslankyní. Také popsat, jak tato rozhodnutí probíhala, jestli s nimi paní Albrightová souhlasila a jaké následky jednotlivá rozhodnutí u jednotlivých událostí měla.

Pro splnění hlavního cíle je důležité projít si alespoň některé mezníky života Madeleine Albrightové. Proč si vybrala zrovna kariéru diplomatky? V čem byla výjimečná? Jaké aspekty jí pomohly k získání tak významných postů? Se kterými svými předchůdci se ztotožňovala a nebylo to vlastně těžké, být ženou ve světě plném mužů?

Mimoto bude práce mít dílčí vedlejší cíle – popsat a pochopit, na jakých principech je založena americká zahraniční politika; jakou roli hrají v americké zahraniční politice jednotliví aktéři, tj. prezident, ministerstvo zahraničí a Národní bezpečnostní rada USA; a prozkoumat roli Spojených států amerických v OSN a v Radě bezpečnosti.

¹ Liaison.

Součástí práce bude i online a offline dotazníkové šetření mezi studenty oboru diplomacie na Vysoké škole ekonomické v Praze. Bude mít za úkol prozkoumat povědomí studentů o ženách v diplomacii a o tom, co si respondenti o ženách v diplomacii myslí – zda jich ve světě své země reprezentuje dost, a jaké vlastnosti jim ve výkonu této práce pomáhají, či ho naopak ovlivňují negativně. Výsledkům dotazníku bude věnována samostatná kapitola

Metody určené pro tuto práci jsou metody pozorování a srovnávání. Důležité pro metodu pozorování je sledování cíle. Konkrétně se bude jednat o sledování (čtení) vybraných biografických děl Madeleine Albrightové. Tuto metodu je nutno propojit s metodou interpretativní biografie. V této práci se bude jednat o srovnávání názorů Madeleine Albrightové na jednání a rozhodování OSN a porovnání, jaká rozhodnutí nakonec byla odsouhlasena. Vše se bude týkat událostí, které proběhly mezi lety 1993 až 1997, tedy v době, kdy byla M.A. ve funkci velvyslankyně USA v OSN, a částečně také událostí, které probíhaly v letech 1997 až 2001.

Jelikož události z 90. let 20. století nejsou tak dávné, jako zdroje pro tuto práci jsou vhodné nejenom knihy, ale také novinové články v elektronické podobě a dokumenty vydané OSN, konkrétně Radou bezpečnosti. Stěžejním pramenem se pro práci stane autobiografie Madeleine Albrightové – Madeleine: Nejlepší ze všech možných světů. Toto dílo společně s dílem Thomase Blooda – Madeleine Albrightová: Portrét ministryně zahraničí v sobě kromě názorů a postojů Albrightové na světové události naskýtá i pohled na charakter diplomatky. Ze záznamů rozhovorů nebo přednášek² Albrightové je také možné udělat si vlastní obrázek o tom, jaká je, a jak její schopnosti ovlivnily rozhodování o důležitých otázkách v Radě bezpečnosti OSN.

O americké zahraniční politice již bylo vydáno mnoho děl a článků, mnoho autorů se zabývalo analýzou ať už americké zahraniční politiky jako celku, nebo analýzou jednání významných činitelů zahraniční politiky USA. Pro tuto práci bude stěžejním zdrojem kniha českého politologa Oskara Krejčího – Zahraniční politika USA. Jako zahraniční zdroj o americké zahraniční politice bude sloužit dílo Glenna Hastedta – American Foreign Policy: Past, Present, Future.

² Například v letošním roce Albrightová navštívila Prahu a debatovala se studenty o výsledcích amerických voleb 2017.

1. Americká zahraniční politika

1.1. Rozměry ZP a diplomatické styky Spojených států amerických

USA jsou považovány za globálního hegemonu v politickém systému. Zbigniew Brzezinski prohlásil: „*Washington D.C. je první globální hlavní město v dějinách světa.*“ Jsou pro mnohé státy symbolem demokracie, revoluce a lidských práv. Jelikož právě Spojené státy se charakterizují jako kolébka liberální demokracie, kde byla navíc poprvé vyhlášena deklarace lidských práv. Hegemonické postavení USA vychází především z vítězství nad Sovětským svazem ve studené válce, trvající mezi lety 1947 až 1991.

Dále jsou Spojené státy ekonomickou mocností³ – dolar je jednou z nejdůležitějších měn, podíl USA na světovém HDP byl v roce 2015 24%⁴, v americkém vlastnictví jsou nejrozšířenější databanky, využití kosmu či komunikační sítě světa.

Také je můžeme považovat za centrum vědeckotechnických inovací – ve Státech se nacházejí výzkumná střediska (centra pro výzkum nanotechnologií⁵, centra pro vojenský výzkum, aktivně probíhá rozsáhlý vojenský výzkum), univerzity. Stojí v čele registrovaných grantových patentů – v roce 2016 bylo registrováno skoro 156 000 patentů.⁶

USA jsou tzv. „konglomerát liberálně-konzervativní ideologie“⁷, tzn. šíří propagandu nejenom médii (komunikační síť CNN), ale také vědeckými časopisy a Hollywoodem, šíří angličtinu jako světový jazyk, ad.

Státy disponují raketo jadernými i klasickými silami a celosvětovou sítí vojenských základen. Americké síly jsou jedny z nejmobilitnějších a největších, silou i kapacitně. Amerika se snaží udržet si vojenskou převahu a také obranu státu na vysoké úrovni, takové počínání je pro ni finančně náročné. To je patrné z úrovně výdajů USA na obranu. Tyto výdaje činily v roce 2016 21% celkového HDP USA.⁸

³ Společně např. s Čínou, Japonskem a Evropou.

⁴ Gross domestic product 2015. The World Bank: DataBank [online]. Dostupné z: <http://databank.worldbank.org/data/download/GDP.pdf> [cit. 23.3.2017].

⁵ Počet center pro výzkum nanotechnologií přesahuje číslo 30.

⁶ All Patents, All Types Report. US Patent and Trademark Office: Patent Technology Monitoring Team (PTMT) [online]. Dostupné z: https://www.uspto.gov/web/offices/ac/ido/oeip/taf/apat.htm#partA1_1 [cit. 23.3.2017].

⁷ KREJČÍ, Oskar. *Zahraniční politika USA: ideje, doktríny, strategie*. 2009. s. 11

⁸ US Federal Spending Overview [online]. Dostupné z: <http://www.usgovernmentspending.com/> [cit. 23.3.2017].

Zahraniční politiku USA také ovlivňují její spojenci ve světě a aktéři americké vnitrostátní politiky. Pro Ameriku je důležité vybírat si taková spojení, ze kterých budou obě strany profitovat, ale ze kterých naopak nevzniknou konflikty či nějaká omezení s nezainteresovanými stranami. Každá administrativa si svou spojeneckou strategii určuje sama. A i když se to někomu nemusí líbit, většinou jedná dle svých zájmů a ke svému největšímu prospěchu. Nejdůležitější spojenci Ameriky pro ni musí mít význam z hlediska historického (Francie), udržovat s ní současné přátelství na určité úrovni, mít stabilní vládu a dobrou pověst z hlediska mezinárodní politiky

1.2. Hlavní aktéři americké zahraniční politiky – prezident, ministerstvo zahraničí, Národní bezpečnostní rada, ministerstvo obrany

Prezident Spojených států amerických obecně se svým mandátem přebírá více odlišných rolí – vrchní velitel ozbrojených sil, šéfdiplomat, mluvčí národa, vrchní správce, nejvyšší zákonodárce, vůdce své strany, patron umění, gratulant úspěšným sportovcům, náhradní rodič.⁹ K jeho pravomocem patří podepisování mezinárodních smluv, jmenování a přijímání velvyslanců. Většina z jeho pravomocí¹⁰ je omezena Kongresem v americkém politickém systému brzd a protivah.¹¹ Prezident USA pronáší slib, že zachová, bude chránit a hájit Ústavu Spojených států. Složením přísahy se stává nejmocnějším mužem světa, zároveň přebírá nejvyšší úřad v zemi. Prezident USA by měl pomoci tvořit mezinárodní obraz Ameriky v mezinárodním systému – ve smyslu ochránce práva, budovatele mezinárodních a globálních institucí, respektované země co se týče jejích názorů.

Ministerstvo zahraničí USA tvoří zahraniční politiku, musí ji dokázat obhájit a umět sloužit jako komunikační kanál mezi Spojenými státy a světovým děním okolo. Ministerstvo zahraničí komunikuje s vládami cizích zemí, zastupuje USA na mezinárodních konferencích, je hlavní institucí pro provádění americké diplomacie. Zahraniční službu ve Státech vykonává více než 13 000¹² zaměstnanců rozmístěných po celém světě, kde svou

⁹ ALBRIGHTOVÁ, Madeleine. *Doporučení budoucímu prezidentovi: Jak vrátit Americe dobrou pověst a vůdčí roli ve světě*. 2008. s. 18

¹⁰ Např. prezident je sice vrchním velitelem ozbrojených sil, ale nemůže vyhlásit válku, tato pravomoc je svěřena Kongresu. Ten taky o započítí válek rozhoduje na základě schválení či nechtválení výdajové stránky amerického rozpočtu.

¹¹ Checks and balances.

¹² Mission. U.S. Department of State: Careers representing America [online]. Dostupné z: <https://careers.state.gov/learn/what-we-do/mission/> [cit. 25.3.2017].

zemi reprezentují, řeší potřeby amerických občanů žijících nebo cestujících za hranicemi Ameriky.

Ministr zahraničí¹³ je klíčovou postavou kabinetu – zastupuje Ameriku ve světě, je prezidentův hlavní poradce pro zahraniční politiku, „říká pravdu, když ostatní lichotí“ – tzn., když ne ostatní, tak ministr zahraničí musí říct prezidentovi, jak bude svět reagovat na jeho rozhodnutí/iniciativu/akci. Ne vždy jsou totiž reakce světa příznivé, často taky dochází k nedorozumění kvůli špatné interpretaci. Právě upřímnost ministra zahraničí by měla odvrátit tyto katastrofy, které mohou zapříčinit třeba diplomatické odvety, násilné útoky, apod. Podmínkou ale je, aby prezident poslouchal a nechal si poradit.

Národní bezpečnostní rada (NSC), byla vytvořena po druhé světové válce, jako nástroj „byrokracie na zkrocení silného prezidenta“. Je to politický a poradní sbor vysokých vládních úředníků, který pomáhá prezidentovi vytvářet a koordinovat základní rysy jeho politické a vojenské strategie. Podle analýzy Roberta Gatese¹⁴ NSC zahraniční politiku nevytváří, ale odráží. Má za úkol koordinovat vládní agentury, avšak občas se stane, že přebírá jejich úlohu. Struktura NSC se měnila s každým novým prezidentem. Členové se nazývají poradci pro národní bezpečnost. Ti by měli fungovat jako prostředníci mezi prezidentem a NSC.

Na pomyslné pyramidě národní bezpečnosti USA se na třetím nejvyšším místě objevuje ministr obrany. Ministr obrany úřaduje v Pentagonu, kde také řídí byrokracii. Základními cíli každého ministra obrany by měla být modernizace armádních a bezpečnostních složek, vylepšení strategického válečného plánování, ad.

¹³ V USA nazýván Secretary of State, čili státní tajemník.

¹⁴ Byl ministrem obrany USA mezi lety 2006 až 2011.

2. Spojené státy americké v Organizaci spojených národů

Organizace spojených národů (OSN) byla založena 24. října 1945 v americkém městě San Franciscu. Nahradila Společnost národů, která byla vytvořena po první světové válce za účelem udržení míru a zajištění spolupráce mezi národy. Nyní OSN čítá 193 členských států.

V dnešní době je jedním z nejdůležitějších orgánů pro zajištění míru Rada bezpečnosti OSN. RB má 5 stálých členů a 10 nestálých členů. Nestálí jsou voleni Valným shromážděním OSN každé 2 roky, přičemž každý rok se obměňuje polovina z nich. Spojené státy americké patří spolu s Čínou, lidovou republikou, Ruskem, Francií a Spojeným královstvím mezi výše zmiňované stálé členy se zvláštními pravomocemi.

Od roku 1991, od kterého jsou USA světovým hegemonem s vojenskou, ekonomickou a politicky dominantní silou, se začaly zvyšovat konflikty mezi USA a dalšími členy OSN. Jedním z problémů organizace bylo snižování efektivity jejího fungování, jelikož nebyla původně navržena pro takové mezinárodní rozložení s jedinou velmocí. Dále měla problémy s placením příspěvků členských států. Ze strany amerického Kongresu proběhlo jedno z největších odmítnutí úhrady poplatků USA. Kongres vyslal k OSN zprávu o tom, že platbu nepovolí, dokud OSN nevyhoví požadavkům a přáním USA, a také dokud se nesníží vyměření nutných příspěvků USA do kasy OSN.¹⁵ V roce 1999 byla přijata Helms-Bidenova legislativa. Měla za úkol zlepšit vztahy USA s OSN. Přijaty byly tři hlavní vize aktu: První akt o tom, že si OSN potřebuje držet na uzdě své výdaje; Druhý akt o tom, že by další národy OSN měly náklady organizace sdílet s USA a nepřenechávat na nich většinu finančního břemena; Třetí akt o odpovědnosti USA, aby respektovaly své legitimní dohody.¹⁶ Mimo jiné také legislativa obsahovala část s požadavkem na snížení částky, kterou měly USA přispívat. Po schválení se OSN s USA dohodla na zaplacení velké části amerického dluhu a odměnou za to bylo snížení povinných příspěvků z 25% na 22%. Během tvoření aktu spolupracoval bývalý americký senátor Jesse Helms právě s Madeleine Albrightovou¹⁷, prezidentem Billem Clintonem a Richardem Holbrookem.¹⁸

¹⁵ Assessment of Member States' contributions to the United Nations regular budget for the year 2015. United Nations. 29.12.2014 [online]. Dostupné z: http://www.un.org/ga/search/view_doc.asp?symbol=ST/ADM/SER.B/910 [cit. 22.3.2017].

¹⁶ United Nations Reform: The Helms-Biden Act. The Jesse Helms Center [online]. 2013. Dostupné z: <https://www.jessehelmscenter.org/archives-and-museum/online-exhibits/united-nations-reform-the-helms-biden-act/> [cit. 22.3.2017].

¹⁷ V té době byla ministryní zahraničí USA.

¹⁸ V té době byl velvyslancem USA v OSN.

Jedním z hlavních úkolů OSN jsou mírové procesy (tzv. peacemaking). Mírové síly OSN (tzv. modré prilby či modré barety) mají během těchto procesů funkci monitorování mírových procesů v postižených zemích a dohlíží na nebo pomáhají stranám dodržovat mírové dohody, které podepsaly. Podle Madeleine Albrightové je peacemaking tvrdým, nebezpečným a často i nevděčným úkolem. Aby bylo možné odstranit zainteresovanou stranu se zbraněmi, je potřeba najít jinou stranu s ještě většími zbraněmi, toto je ovšem nelehké poslání. Během let, kdy byla velvyslankyní USA při OSN, proběhly mírové operace v Bosně, Somálsku, Rwandě a dalších zemích. V těchto třech jmenovaných ale skončily tragicky. Podle M.A. dokázaly, že tradiční peacemaking OSN postrádá mandát, velitelskou strukturu, jednotný účel a dostatečnou vojenskou sílu, což znesnadňuje úspěch v nejnaléhavějších a nejděsivějších případech. V případech, kdy je bojování aktuální a opravdu vyhrocené, kdy umírají nevinní lidé a kdy bojovníci otevřeně bojkotují jakoukoliv mezinárodní přítomnost, natož pomoc. Tyto slabé stránky jsou bohužel nedílnou součástí dobrovolnické a kolektivní povahy OSN. Dle M.A. je řešení pro vyhýbání se katastrofickým scénářů takové: mise pro vynucení míru by měly být schválené OSN, a RB by zastupovala hlavní pravomoc organizovat koalici a prosadit světové kolektivní rozhodnutí. Rada by poté stanovila celkový mandát, ale vedoucí národ by vyhlásil akci podle toho, co by bylo nezbytné pro dosažení určeného cíle.¹⁹

Během jejích let v OSN, v půlce 90. let, USA podporovaly rozšiřování Rady na ne více než 21 členů, a zajištění stálých křesel Japonsku a Německu. Toto americké stanovisko však pobouřilo italského velvyslance F. P. Fulciho, jehož země byla proti přidání dalších stálých členů. Dle jeho slov následováním této logiky by Itálii měl také být přidělen statut stálého člena OSN. Proč? Přece nakonec i Itálie prohrála světovou válku.²⁰

Dřívější potvrzené obavy z nevraživosti amerického obyvatelstva vůči OSN a americkému členství v ní, můžeme dle M.A. považovat za eliminované. Stalo se tak po zvolení Kofiho Annana do funkce generálního tajemníka OSN.²¹ Podle Pew Global Attitudes Project považovali Kofiho Annana v jeho funkčních obdobích právě Američané

¹⁹ ALBRIGHT, Madeleine. *United Nations*. Foreign Policy. Září 2003 [online]. (138). DOI: 10.2307/3183651. Dostupné přes JSTOR: <http://www.jstor.org/stable/3183651> [cit. 22.3.2017].

²⁰ "After all," he argued, "Italians also lost World War." (Tamtéž. s. 22).

²¹ Ghanský diplomat v této funkci setrval ve dvou po sobě jdoucích funkčních obdobích od 1. ledna 1997 až do konce roku 2006.

za čtvrtého nejrespektovanějšího světového vůdce²², po britském premiérovi Tonym Blairovi, americkému prezidentovi G. W. Bushovi a izraelskému premiérovi Arielu Sharovi.

²² V roce 2001 společně s OSN obdržel Nobelovu cenu míru za práci za lépe organizovaný a mírovější svět. V roce 2003 společně obdrželi Sacharovovu cenu za svobodu myšlení – ta byla založena Evropským parlamentem – se zvláštním připomenutím těch, kteří při výkonu služby pro OSN a pro světový mír přišli o život.

3. Významné mezníky v životě Madeleine Albrightové

3.1. Dětství, ovlivnění otcem, počátky profesionální kariéry

Madeleine Albrightová se narodila jako Marie Jana Körbelová v roce 1937 v České republice. Během svého života bydlela v mnoha zemích. Na vlastní kůži zažila druhou světovou válku a setkala se i s komunismem. Druhou světovou válku strávila s rodinou v Anglii, a jelikož byl otec M.A. Josef Korbel úspěšným československým diplomatem, vedl zde exilovou vládu. Po druhé světové válce byl jmenován československým velvyslancem pro Jugoslávii. Po roce 1948 se rodina přestěhovala do Spojených států amerických. Ve Státech získali politický azyl, usadili se a později dokonce získali i americké občanství.

Nejenom profesionální dráhou svého otce se M.A. nechala inspirovat ve svém vlastním kariérním životě.²³ Svou budoucnost viděla v diplomacii či žurnalistice. Nejdříve vystudovala prestižní dívčí univerzitu Wellesley v Kentu, v květnu roku 1976 získala doktorát na Kolumbijské univerzitě v New Yorku. Během svých studií také vyučovala – např. mezinárodní vztahy na Georgetownské univerzitě ve Washingtonu.²⁴ Všechny zážitky, kterými si během prvních padesáti let svého života prošla, a události, jichž byla svědkem, patrně ovlivnily její pohled na mezinárodní dění a postupně formovaly její názory a myšlenky.²⁵

3.2. Velvyslankyně USA při OSN

Diplomatické zastoupení každé země v OSN slouží jako delegace a reprezentace dané země. Pro reprezentaci USA v OSN slouží celá tzv. Mise Spojených států v OSN.²⁶ Čítá asi 150 zaměstnanců, kteří slouží k politické, ekonomické, sociální, právní, vojenské reprezentaci a k vykonávání veřejné diplomacie a hájení zájmů USA v rámci OSN.²⁷ Většina zemí posílá k reprezentaci do New Yorku své nejzkušenější, nejschopnější a nejtalentovanější diplomaty.

Velvyslankyní USA při OSN se Albrightová stala 27. ledna 1993. Prezident Clinton se ji rozhodl na místo ambasadora jmenovat hlavně díky jejím vlastnostem a schopnostem.

²³ „Můj otec byl diplomat a také profesor, a já byla od dětství jeho nejoddanější studentkou.“

²⁴ Stejnou univerzitu (obor diplomacie) vystudovala slavná Češka Eliška Hašková Coolidge. V Americe založila Kancelář prezidentských zpráv pro styk s veřejností. Hašková poté přes 18 let pracovala jako zvláštní asistentka pěti amerických prezidentů. V americké zahraniční politice ještě byly významné její funkce ve spojitosti s Latinskou Amerikou a později s Americkou Misí v Organizaci amerických států.

²⁵ ALBRIGHTOVÁ, Madeleine. *Madeleine: nejlepší ze všech možných světů*. 2003. s. 11-81

²⁶ The U.S. Mission to the United Nations.

²⁷ United States Mission to the United Nations [online]. Dostupné z: <https://usun.state.gov/> [cit. 7.4.2017].

Mezi ně patří multikulturní osobnost M.A., jazyková vybavenost (M.A. hovoří plynule pěti jazyky), odhodlanost, častá neústupnost, její antikomunistické postoje, odhodlání bojovat za principy demokracie, za lidská práva²⁸ a za postavení žen. Důvodem jejího jmenování byla také její častá spolupráce a debaty se zahraničním výborem Senátu USA.

Prezident Clinton věděl, že M.A. nechtěla pouze přihlížet a přikyvovat, ale také tvořit americkou zahraniční politiku. Proto ze všech dosavadních velvyslanců měla v americké zahraniční politice největší vliv, jelikož od prezidenta dostala i místo členky v Radě pro národní bezpečnost. Nejdříve si kladla nenáročné cíle, ale všichni, co ji dobře znali, tvrdili, že ji nenechalo klidnou zabíjení nevinných lidí kdekoliv ve světě. Do Rady bezpečnosti OSN vnesla ženskost a smysl pro humor.

Ve srovnání s předešlými velvyslanci se její funkce změnila, díky tomu, že byla ve funkci po ukončení studené války, a také díky jejím schopnostem. Například Adlai Stevenson byl údajně zvolen, aby se ho jeho politická konkurence zbavila a aby opustil Washington. George Bush, který byl v úřadu krátce, byl zase nazýván Pánem souhlasů.²⁹ Dá se říct, že její předchůdci se pouze nechali ovládat vládou, pod kterou v úřadu velvyslance OSN působili. Naopak Andrew Young byl při vykonávání funkce hodně zcestovalý, cestoval zejména po Africe, tak jako M.A..³⁰ Názorově se shodovala s Danielem Patrickem Moynihanem, byl přímočarý, ale zároveň klidný při řešení problémů. Nenechal se vyvést z míry, ani když se v RB často objevovaly protiizraelské a protiamerické názory.³¹

3.3. Ministryně zahraničí Spojených států amerických

Prezident Bill Clinton navrhl M.A. na post ministryně zahraničí 5. prosince 1996. Washington byl šokován. Předešlý ministr zahraničí Warren Christopher již během prvního prezidentova funkčního období uvažoval o odstoupení, rezignoval ale až na konci tohoto období.

I když bylo její jméno až na konci většiny seznamů kandidátů, za největší soupeře o křeslo ministra zahraničí M.A. považovala George Mitchella a Richarda Holbrooka. O R. Holbrookovi bylo známo, že dokáže být agresivní během řešení

²⁸ Otázku zásadnosti dodržování lidských práv sdílela např. s Condoleeou Riceovou – americkou ministryní zahraničí mezi lety 2005 až 2009. Obě se také shodovaly na tom, že Spojené státy jsou světovým hegemonem a tudíž jsou zodpovědné za dění ve světě a musí vždy zasáhnout tam, kde je to potřeba.

²⁹ BLOOD, Thomas. *Madeleine Albrightová : Portrét ministryně zahraničí*. 1998, s. 95.

³⁰ Podnikala návštěvy hlavně na Blízký východ, do Afriky (Somálsko, Etiopie, Mosambik, Súdán), do Salvadoru, na Haiti, ad.

³¹ BLOOD, Thomas. *Madeleine Albrightová : Portrét ministryně zahraničí*. 1998, s. 95.

zapeklitých situací a během jednání. To byla vlastnost, která se dá špatně zkombinovat s diplomacií a taky dobrými osobními vztahy. Dalšího kandidáta, Sama Nunna, nepovažovala za tak velkého soupeře, jelikož neměl žádný bližší vztah s prezidentem a dokonce mu v některých případech oponoval. Naopak u sebe byla přesvědčena o tom, že se s prezidentem Clintonem v mnohém shodnou, samozřejmě také v klíčových otázkách. Věřila, že on důvěřuje jejím schopnostem vyjednávat a reprezentovat jejich zemi. Jiný kandidát, Tom Pickering, americký velvyslanec, byl považován za jednoho z nejlepších diplomatů v USA. Jeho hlavní překážka v kampani byl nedostatek v síti politických kontaktů. *„Pro muže ve washingtonské politice je spoléhání na takové sítě druhou přirozeností. Vazby se vytvářejí už na střední škole či univerzitě a později na místech pro začátečníky v advokátních kancelářích nebo v Kongresu. S postupem kariéry se tyto sítě rozšiřují. Vytvářejí se přátelství u skleničky, u doutníků, u steaků, na fotbalových zápasech i na golfových hřištích... I ženy mají ve Washingtonu své sítě, ale až donedávna šlo v první řadě o sítě společenské a dobročinné. Muži se soustřeďovali na moc. Ženy se soustřeďovaly na všechno ostatní.“*³²

M.A. byla jedinou ženou, o které se jako o ministryni zahraničí v té době uvažovalo. Věděla, že do oblasti, kde je zvykem mít na takto vysoko postaveném místě muže, se bude probíjet velmi těžko. Naopak věřila v to, že již od 60. let se názor společnosti na obsazování diplomatických pozic ženami změnil. Důkazem je toho Pamela Harrimanová³³ nebo Jeane Kirkpatricková.³⁴ Bohužel se M.A. setkala s diskriminací ze strany mužů. Během kampaní na nominaci ministra zahraničí M.A. podporovaly výhradně ženy, muži podporovali kandidáty stejného pohlaví. Sama M.A. ale nechtěla o pojmu diskriminace ani slyšet. Takovou podporu ze strany mužů přisuzovala jejich víře v historickou souvislost – v mužský monopol ve funkci ministrů³⁵. Muži také podle M.A. pochybovali o tom, jak by žena dokázala dobře vycházet s ostatními muži, měli pochybnosti o její kvalifikaci a o přílišném eurocentrismu způsobeném jejím původem. Většinou ani nepomáhalo, když lidé z její sítě kontaktů³⁶ rozšiřovali povědomí o schopnosti M.A.

³² ALBRIGHTOVÁ, Madeleine. *Madeleine: nejlepší ze všech možných světů*. 2003. s. 219

³³ Byla snachou Sira Winstona Churchilla, později diplomatkou, politickou organizátorkou, strategkou a nakonec i velvyslankyní ve Francii.

³⁴ Byla první ženou na postu velvyslankyně USA v OSN, mezi lety 1981 až 1985, kdy zároveň byla členka kabinetu prezidenta Ronalda Reagana.

³⁵ Žena ve funkci ministra zahraničí USA nebyla zvolena po dlouhých 207 let.

³⁶ Například senátorka Barbara Mikulski, Patrick Leahy nebo Wendy Shermanová, bývalá podnájemkyně ministra zahraničí pro legislativní otázky.

spolupracovat s Kongresem. Její zvolení nakonec nejvíce zapříčinil její výcvik v OSN, dobré schopnosti v práci s Kongresem, její tvrdost, umění vystupovat při projevech a v televizi, dostatečné znalosti a správné názory. O prezidentovi prohlásila: „*Měl také smysl pro drama a jmenovat ženu by bylo dramatické.*“³⁷

M.A. dlouho nevěděla o podpoře, kterou měla v první dámě, Hillary Clintonové. Dozvěděla se to až několik měsíců po svém nastoupení do funkce. Prezident Clinton jí prozradil onu větu vypuštěnou z úst jeho manželky, jež ho utvrdila ve správnosti volby: „*Jedině, když si vybereš Madeleine, budeš mít někoho, kdo sdílí tvoje hodnoty, kdo bude výmluvně obhajovat tvoji zahraniční politiku a na koho bude každá holka pyšná.*“³⁸ Nakonec se mezi jejími příznivci našli i muži. Jedním z nich byl děkan zahraniční služby washingtonské Georgetownské univerzity Allan E. Goodman, který o nově zvolené ministryni prohlásil: „*Pro roli ministra vybrali nejvhodnějšího kandidáta. Madeleine už dokázala všechno: vychovala tři výborné dcery, spolupracovala se dvěma báječnými mozky – Brzezinským a Muskiem, získala v oboru doktorát a pomohla organizovat tři politické kampaně. Stane se ministryní, která zahraniční politiku spolehlivě dokáže prodat matkám v domácnosti, potentátům na Blízkém východě i bosenským velitelům.*“³⁹

Do úřadu 64. ministra zahraničí USA nastoupila oficiálně 23. ledna 1997⁴⁰ a její funkční období trvalo do 20. ledna 2001. Jakožto nová ministryně měla před sebou několik výzev v mezinárodním dění. Byla s nimi průběžně seznamována během předešlé části své kariéry v prvním Clintonově prezidentském období. Již v té době se na řešení některých situací podílela. Dokonce i po zvolení měla pochybnosti o tom, zda se dokáže vyrovnat mužům a předešlému ministrovi zahraničí Christopherovi: „*Mohu jen doufat, že moje podpatky vyplní jeho boty.*“⁴¹

Ve svém úvodním prohlášení nastínila směry, kterými by se dle jejího názoru měla americká zahraniční politika ubírat. Šlo jí hlavně o zajištění trvalého míru, spolupráci mezi Amerikou jako vůdčím světovým leaderem a dalšími důležitými státy, podporu a šíření demokracie, boj proti zbraním hromadného ničení a terorismu, řešení regionálních konfliktů

³⁷ ALBRIGHTOVÁ, Madeleine. *Madeleine: nejlepší ze všech možných světů*. 2003. s. 224.

³⁸ Tamtéž. s. 222.

³⁹ BLOOD, Thomas. *Madeleine Albrightová : Portrét ministryně zahraničí*. 1998, s. 78.

⁴⁰ Poté, co její nominaci odhlasovalo plénum Senátu poměrem hlasů 99:0. (ALBRIGHTOVÁ, Madeleine. *Madeleine: nejlepší ze všech možných světů*. 2003. s. 229).

⁴¹ ALBRIGHTOVÁ, Madeleine. *Madeleine: nejlepší ze všech možných světů*. 2003. s. 225.

ohrožujících celý svět a o udržení Spojených států jako centra globální ekonomiky. Do toho všeho se ministerstvo zahraničí občas potýkalo s nedostatkem financování na fungování. Každý rok kolem Štědrého večera M.A. volala prezidentovi s žádostí o peníze do rozpočtu ministerstva zahraničí. „*Ministerstvo zahraničí zodpovídalo za iniciativy, které měly rozhodnout o 50% událostí, jimiž se prezidentova éra zapíše do dějin, ale k dispozici mělo méně než jedno procento federálního rozpočtu.*“⁴²

Co se týče politiky pro jednotnou a svobodnou Evropu, měla Clintonova administrativa tři hlavní evropské cíle: proces rozšíření NATO a udržení statutu účinného vojenského seskupení, podpora začlenění Ruska na Západ a dohlížení na dodržování Daytonských dohod a tím pádem zabránění opětovného konfliktu v Bosně.

Mimo Evropu hledala Clintonova administrativa možnosti, jak zlepšit vztahy s Íránem. Írán byl pro americké zájmy důležitý díky své strategické poloze, kulturnímu vlivu a velikosti země.⁴³

Další zemí, se kterou měla M.A. během svého funkčního období co dočinění, byla Libye. 21. prosince 1988 explodovalo nad Skotskem letadlo společnosti Pan American, v němž zahynulo celkem 259 lidí. Po dvou letech od tragédie byl obviněn vysoký důstojník libyjské zpravodajské služby a zaměstnanec libyjských aerolinií z umístění bomby do nákladového prostoru onoho letadla. OSN, USA v čele s prezidentem a M.A. se snažili přivést do Spojených států nebo do Skotska soudní proces obou vinných mužů. Až v roce 1999 Muammar Kaddáfí⁴⁴ za podmínky pozastavení sankcí OSN vůči Libyi obviněné muže vydal.

Dalším tématem, kterým se jako ministryně zahraničí zabývala, byly obchodní sankce vůči Kuby. Americká veřejnost se neustále vyptávala na to, proč USA vede obchody s ostatními komunistickými zeměmi (Čína, Vietnam, ad.), ale s Kubou ne. M.A. společně s prezidentem Clintonem měli v úmyslu podporovat kubánské obyvatelstvo ale bez toho, aby podporovali kubánskou vládu.⁴⁵ Embargo zrušit nechtěli a ani nemohli, zrušit ho mohl

⁴² ALBRIGHTOVÁ, Madeleine. *Doporučení budoucímu prezidentovi: Jak vrátit Americe dobrou pověst a vůdčí roli ve světě*. 2008. s. 47.

⁴³ ALBRIGHTOVÁ, Madeleine. *Madeleine: nejlepší ze všech možných světů*. 2003. s. 317

⁴⁴ Byl vládce a vůdce Libye až do roku 2011.

⁴⁵ ALBRIGHTOVÁ, Madeleine. *Madeleine: nejlepší ze všech možných světů*. 2003. s. 330.

jedině sám Fidel Castro a to tím, že by uspořádal v zemi svobodné volby. M.A. sama označovala Čínu jako velmoc, kdežto Kubu jako ostudu Západního světa.⁴⁶

Jedním z klíčových témat, kterým se jako ministryně zahraničí M.A. zabývala, byl problém Iráku. Tento vzájemný konflikt USA se Saddámem Husajnem trval již mnoho let, dotkl se administrativ 4 amerických prezidentů.⁴⁷ Kdo to byl Saddám Husajn? Byl to irácký prezident mezi lety 1979 až 2003. Jeho jméno ve volnějším překladu znamená „ten, kdo vzdoruje.“ Byl považován za nebezpečného už jen proto, že byl spojen s teroristickými organizacemi – známá Al Kajda nebo také Abu Nidal. Ve svém regionu získal nadvládu díky brutální síle; byl to agresor, který terorizoval vlastní lid; vedl válku proti Iránu v 80. letech; byl odsouzen za použití chemických zbraní proti iránským a kurdským civilistům; byl v čele invaze v Kuvajtu v roce 1990; věnoval desítky miliard na zbrojení, na výrobu konvenčních i nekonvenčních zbraní.⁴⁸ Měl v úmyslu ovládnout celý Blízký východ a to jak ekonomicky, tak i militárně. Chtěl toho dosáhnout tak, že bude vykonávat politiku zastrašování všech, kteří mu stáli v cestě, a taky měl v úmyslu vlastnit až lví podíl ropy.

Nebylo pochyb, že musí být Saddám odstraněn. Takový názor zastávala většina, v čele s M.A. a poradcem pro národní bezpečnost USA v tomto období Sandym Bergerem. Prezident Clinton označil Saddáma jako největší hrozbu pro 21. století. A to na základě toho, co Irák provedl mezi lety 1980 až 1998: závažně porušil mezinárodní právo; nesplnil podmínky, na kterých se dohodl po válce v Zálivu; později ignoroval rezoluce OSN. Právě během administrativy George Bushe staršího totiž všichni doufali v zahnání hrozby v podobě S. Husajna rezolucemi Rady bezpečnosti. Ta nařizovala zveřejnění a odstranění iráckých zbraní hromadného ničení a raket.

Tehdy, naopak od očekávání celého světa, začal S. Husajn OSN vzdorovat. Úkolem právě M.A. bylo dohlížet na zachování sankcí OSN vůči Iráku a pokoušet se přinutit Bagdád k doznání o zbrojních programech. Sankční režim se netýkal vyvážení ropy, z jejíž výdělků se financovaly nákupy léků a potravin. Tak se měl zmírnit dopad postihů na nevinné irácké obyvatelstvo. Bohužel ale politika S. Husajna byla jiná, vyčerpal tyto prostředky na financování zbrojních továren a na stavbu paláců pro sebe a své nejbližší.

⁴⁶ BLOOD, Thomas. *Madeleine Albrightová : Portrét ministryně zahraničí*. 1998, s. 94.

⁴⁷ George Bush starší, Bill Clinton, George Bush mladší, Barack Obama; i když byl S. Husajn nakonec odstraněn během administrativy Bushe mladšího, Irák zůstal jedním z největších problémů i administrativy Obamovy.

⁴⁸ Konvenční zbraně jsou takové, které neobsahují toxické, chemické složky a nepatří mezi jaderné zbraně, opakem jsou jaderné zbraně.

S. Husajn nejenom, že vytrvale vzdoroval OSN, ale rozhodl se šířit tzv. antiamerikanismus tvrzeními, která upozorňovala na utrpení iráckého obyvatelstva z nařízených sankcí. V důsledku sankcí údajně v Iráku zemřelo přes půl milionu dětí⁴⁹, a díky irácké propagandě některé části Západu a Arabského světa změnily názor na OSN.

Na žádost Bílého domu měla M.A. velký projev o Iráku a americkém postoji k této zemi. V projevu obhajovala sankce vůči Saddámově režimu. „Podle rezolucí OSN musí Irák dokázat své mírové záměry pomocí splnění několika podmínek. Musí ukončit svůj program na výrobu zbraní hromadného ničení a eliminovat jakékoli takové zbraně. Musí spolupracovat s režimem zbrojních inspektorů a monitoringu stanoveného Zvláštní komisí OSN⁵⁰. Musí uznat své hranice s Kuvajtem, vrátit zcizený majetek, přestat podporovat terorismus a zastavit tyranizování vlastního obyvatelstva.“⁵¹ Také měla za úkol komunikovat další počínání administrativy prezidenta Clintona vůči Iráku – neopuštění tvrdé politiky, i když byl očekáván výrazný odpor Saddáma Husajna; a stále neplaticí sankce na humanitární potřeby.

Důležité pro USA bylo získat spojence v Evropě i Asii, pro případ, že veškerá diplomacie selže, a bude třeba podpora ve vojenské akci. M.A. se proto vydala na cesty do těchto oblastí. Svým umem nakonec přesvědčila více než 15 zemí k vojenské spolupráci a více než 12 dalších k použití jejich území či vzdušného prostoru ve vojenských záležitostech.

S. Husajn ještě několikrát přerušil mezinárodní inspekce a monitoring na iráckém území a porušil dohodu, kterou uzavřel s OSN. Odpovědí na to bylo tajné vydání souhlasu prezidenta Clintona k bombardování. M.A. letecké útoky podporovala, i když se bagdádští vedoucí představitelé snažili opět vyjednat dohodu, nevěřila jim a označovala vše za staré triky S. Husajna.⁵² Měla podporu celého zahraničně politického týmu OSN. Samotné bombardování bylo nazýváno operace Pouštní liška, byla odstartována 16. prosince 1998, trvala 70 hodin, největší školu způsobila ve velitelských oblastech iráckých ozbrojených sil a naštěstí došlo k velmi málo civilním ztrátám.

⁴⁹ ALBRIGHTOVÁ, Madeleine. *Madeleine: nejlepší ze všech možných světů*. 2003. s. 275.

⁵⁰ United Nations Special Commission.

⁵¹ Secstate Albright Policy Speech on Iraq. 26.3.1997 [online]. Dostupné z: http://www.womenspeecharchive.org/files/POLICY_SPEECH_ON_IRAQ_1193171511752.pdf [cit. 26.3.2017].

⁵² ALBRIGHTOVÁ, Madeleine. *Madeleine: nejlepší ze všech možných světů*. 2003. s. 285

Clintonova administrativa společně s Radou bezpečnosti OSN dále podnikaly kroky k oslabení Saddáma, jeho moci a armády, a k posílení irácké opozice. I prezident Clinton podporoval celkovou změnu režimu v Iráku. K výrazným změnám došlo až za prezidenta George Bushe mladšího a po událostech 11. září 2001.

Co se týče Blízkého a Středního východu, v událostech zde probíhajících se Clintonova administrativa angažovala během obou funkčních období. Názor M.A. na problematiku Izraele a Palestiny spočíval v podpoře Izraele jako amerického spojence. Podle ní toto zvláštní spojení mělo trvat a bylo v zájmu Ameriky zajistit Izraeli bezpečnost. M.A. jako velký podporovatel demokracie, obdivovala izraelské zánění pro tuto formu vlády. Problematika vztahů mezi Izraelem a Palestinou je velmi rozsáhlá. Během funkčního období M.A. se Clintonova administrativa snažila obě strany přimět k obnovování důvěry a znovuzřízení alespoň formálních hovorů. Veškeré úsilí bylo zmařeno po teroristickém útoku, při kterém bylo zabito 14 Izraelců a přes 170 zraněno. Při svých cestách do Jeruzaléma M.A. neustále přesvědčovala Izrael o americké podpoře při bojích proti teroru. Obecně se role Spojených států nyní stala v procesu aktivnější, navrhovaly vlastní řešení a snažily se přimět obě strany konfliktu, aby je přijaly.

Po několika schůzkách s Jásirem Arafatem⁵³ a Benjaminem Netanjahuem⁵⁴ se podařilo dohodnout se na společném summitu v konferenčním centru Wye River⁵⁵. Prezident Clinton se nezúčastnil celého summitu, v době jeho nepřítomnosti ho zastupovala především M.A. Jednání byla komplikovaná. I přes to dospěly obě strany k dohodě, která se poté měla podepsat ve Washingtonu. Dohoda měla přinést úplný mír mezi Palestinci a Izraelci. Další dohody, v době, kdy byl Netanjahu nahrazen Ehudem Barakem, měly uzavřít mír nejenom mezi Izraelem a Palestinou, ale také mezi Izraelem a Sýrií. Dohoda se Sýrií ztroskotala a podobného osudu se dočkalo i další vyjednávání o izraelsko-palestinském příměří. I poslední návrh prezidenta Clintona na usmíření obou stran byl odmítnut, a to ze strany Palestinců.

⁵³ Byl předsedou Organizace pro osvobození Palestiny a prezidentem Palestinské autonomie.

⁵⁴ Je současný izraelský premiér a předseda strany Likud.

⁵⁵ V Marylandu v USA.

M.A. si později uvědomila, jak cesta k takovému míru není jednoduchá, ale snaha a vytrvalost se cení a jsou velmi důležitými prvky v řešení podobných situací.⁵⁶ Přesto označila výsledky své práce na Středním východě jako největší zklamání ve své funkci.⁵⁷

Etnické násilí v Kosovu⁵⁸ bylo mimo jiné zapříčiněno Daytonskými dohodami. Po nich Bosňáci, Chorvaté, Slovinci a Makedonci opustili Jugoslávii a měli najednou své nezávislé státy. Kosovo v dohodách nebylo zahrnuto, proto se někteří jedinci vzbouřili a vytvořili Kosovskou osvobozenickou armádu.⁵⁹ M.A. opět spolu s prezidentem sdíleli stejnou vizi svobodné a nerozkouskované Evropy, jež měla obsahovat i Balkán. Naplnění vize znamenalo porazit politiky, již byli silně nacionalističtí. Největší překážkou byl podle M.A. Slobodan Milošević, přesto, že se i Albánci v minulosti dopustili násilí na Srbech. Překážka, se kterou se již M.A. setkala při řešení otázky Bosny a Hercegoviny (subkapitola Bosna a Hercegovina). Právě Milošević odpovídal na založení UÇK utlačováním Kosovských Albánců. Dále zastával názor, že Srbsko bez Kosova není Srbskem.

Po hrůzném útoku Arkanovců⁶⁰ na muslimské civilisty v kosovském městě Prekaz se M.A. sešla se spojenci z Evropy na schůzce kontaktní skupiny.⁶¹ Společně se zástupcem z Velké Británie prosazovali uvalení sankcí na Bělehrad a nepřestávat, dokud Bělehrad nezmění svou politiku. Později, kdy M.A. stále trvala na nutnosti hrozby silou, se pomalu začaly její a evropské názory rozcházet. Jejímú odhodlání oponovali dokonce i kolegové uvnitř americké administrativy. Nestáli o další operace na Balkáně.

Vzhledem k rostoucímu napětí a násilí na obou stranách, se M.A. podařilo přimět prezidenta Clintona, aby přijal její strategii. V Radě bezpečnosti se i podařilo prosadit vydání rezoluce, která označila situaci v Kosovu za hrozbu pro mezinárodní mír a bezpečnost v tamní oblasti. Rezoluce o zmocnění užití všech nezbytných silových prostředků přijata nebyla, díky nesouhlasu Ruska a Čínské lidové republiky. Milošević dostal strach, a proto souhlasil s omezením počtu srbských vojenských a policejních jednotek. Dále mělo být

⁵⁶ ALBRIGHTOVÁ, Madeleine. *Madeleine: nejlepší ze všech možných světů*. 2003. s. 316

⁵⁷ Tamtéž. s. 487

⁵⁸ V té době provincie ležící mezi evropskými muslimy a pravoslavnými křesťany, mezi etnickými Albánci a Srby.

⁵⁹ UÇK.

⁶⁰ Arkanovci byly nazývány polovojenské jednotky, které prováděly drancování muslimského obyvatelstva na území Kosova. Jejich protihráčem byli tzv. Černí orlí, kteří masakrovali srbské obyvatelstvo.

⁶¹ USA spolu s Ruskem, Německem, Francií a Velkou Británií tvořily tzv. kontaktní skupinu pro Bosnu a Hercegovinu.

rozmístěno až 2 000 pozorovatelů od OBSE a NATO, kterým bylo dáno právo letů nad Kosovem pro kontrolu dodržování stanovených podmínek.⁶²

Dohodu zanedlouho začaly porušovat obě strany. Výsledky mírových rozhovorů ve francouzském Rambouillet, kterých se zúčastnili zástupci USA, EU, Ruska, společně se srbskými a albánskými zástupci, se podle očekávání mohly ubírat třemi směry. Ideální by bylo, kdyby obě strany souhlasily s kosovskou samosprávou pod bezpečnostním zajištěním od NATO. Souhlas Albánců a odmítnutí Srbů by zapříčinilo bombardování. To by neunesl Milošević a nakonec by souhlasil s dohodou. Třetí, nejhorší možný výsledek, by znamenal jen další nepořádky v oblasti. Albánci nakonec s dohodou souhlasili, ovšem Srbové podle očekávání ne. Neustálé srbské útoky v oblasti byly pro spojence znamením k započítí bombardování. Začalo 24. března 1999 a vyplnilo spojenecké přání – Milošević kapituloval.

Problematika Kosova se stala jedním z nejkontroverznějších témat, co se týče kariéry M.A.. Byla za své názory a postupy často ostře kritizována. Tato válka byla některými nazývána „*Madeleinina válka*“⁶³ Neustále prosazovala použití síly, protože dle jejího názoru to byla jediná věc, na kterou Milošević bude nějak reagovat.⁶⁴ Jiní kritici zase podotýkají, že si M.A. neuvědomovala, jaké ztráty bombardování přinese a jaké geostrategické dopady bude mít.⁶⁵ M.A. však se svými rozhodnutími byla spokojená a kritice nepodlehla. Hájení svobody balkánského lidu a následný výsledek akce považovala za společný úspěch spojenců a NATO.

Z hlediska dalších iniciativ M.A. během období, kdy byla ministryní zahraničí USA, je třeba vyzdvihnout její neustálou podporu demokracie a prosazování práv žen ve světě. Podporovala státy, které o demokracii usilovaly, a taktéž státy, které byly demokraciemi novými. Součástí bylo i vytvoření projektu Společenství demokracií. Veřejně šlo o projekt, který má za cíl „*posílit demokracii tam, kde existuje, a ne šířit ji na jiná místa*“.⁶⁶ V rámci projektu šlo o konferenci ve Varšavě. Pozvání nedostaly pouze již existující a fungující demokracie, protože šlo primárně o posílení demokracie ve státech, kde byla slabá

⁶² ALBRIGHTOVÁ, Madeleine. *Madeleine: nejlepší ze všech možných světů*. 2003. s. 386

⁶³ HEHIR, Aidan. *The Impact of Analogical Reasoning on US Foreign Policy towards Kosovo*. Leden 2006 [online]. Dostupné přes JSTOR z: <http://www.jstor.org/stable/27640251> [cit. 1.4.2017].

⁶⁴ Milošević 'understands only the language of force'. (Tamtéž. s. 3).

⁶⁵ Např. přišla velká vlna uprchlíků – proto byla zahájena operace Allied Harbour (Spojenecký přístav), která měla za úkol transfer ohroženého obyvatelstva (albánských muslimů) a jeho návrat.

⁶⁶ ALBRIGHTOVÁ, Madeleine. *Madeleine: nejlepší ze všech možných světů*. 2003. s. 437.

a ohrožená či se o ni státy pokoušely. Kritériem účasti bylo zavázání pozvané vlády k demokratické cestě, včetně pořádání demokratických voleb.

M.A. osobně podporovala státy, které se nemohly dočkat vstupu do NATO. Kvůli svému původu se však obávala nařknutí z eurocentrismu, proto své názory na tuto problematiku nejdříve neuveřejňovala.⁶⁷

4. Madeleine Albrightová v roli velvyslankyně USA v OSN

4.1. Administrativa Williama Jeffersona Clintona

William „Bill“ Jefferson Clinton je americký demokrat, který se v roce 1993 stal 42. prezidentem Spojených států amerických. Ukončil tak dvanáctiletou nadvládu Republikánské administrativy. Svůj mandát obhájil a nakonec byl hlavou světového hegemonu mezi lety 1993 až 2001. Ohniskem jeho kampaně byla ekonomika⁶⁸, domácí a obranná politika. Naopak frekventovaně nepoužíval sliby týkající se zahraniční politiky. S jeho heslem „*Spojené státy nemohou být silné v zahraničí, jsou-li slabé doma.*“⁶⁹ souhlasili občané Ameriky, kteří nebyli ochotni podporovat mocný vliv vítěze studené války na globální scéně.⁷⁰ Richard Holbrooke, jeden z členů Clintonovy administrativy⁷¹, správně zachytil atmosféru ve veřejné sféře před volbami: Američané se po 50 letech neustálého angažování ve světě (počínaje Pearl Harborem, rozpadem Sovětského svazu v roce 1991 konče) rozhodli odvrátit se od této své role. Byli na sebe pyšní, protože počínáním jejich vlasti se podařilo porazit komunismus i fašismus, ale zároveň se cítili vyčerpaní, jak fyzicky, tak psychicky i finančně.⁷²

Od inaugurace má nově zvolený americký prezident zhruba 75 dní⁷³ na přípravy. Bill Clinton tento čas využil uspořádáním ekonomického semináře, jenž trval 2 dny. Jedním

⁶⁷ ALBRIGHTOVÁ, Madeleine. *Madeleine: nejlepší ze všech možných světů*. 2003. s. 252.

⁶⁸ Se zaměřením na nezaměstnanost a inflaci.

⁶⁹ KUCHYŇKOVÁ, Petra, ROJČÍK, Ondřej, VILÍMEK, Petr. *Zahraniční politika USA v devadesátých letech dvacátého století*. 2001. s. 33.

⁷⁰ „*In the glow of having won the cold war, Americans felt that they could rest on the assurance of the security its superpower status provided.*“ (SODERBERG, Nancy. *The Superpower Myth: The Use and Misuse of American Might*. 2005. s. 20).

⁷¹ V roce 1997 kandidoval na post ministra zahraničí, který získala Madeleine Albrightová. Mezi lety 1999 až 2001 vykonával post velvyslance USA při OSN.

⁷² „*Americans were proud, of course, that their sacrifices had succeeded in defeating both fascism and communism during that long period, but they were exhausted and ready to turn inward.*“ (NAGL, John, MANEA, Octavian. *War, Strategy and History : Essays in Honour of Professor Robert O'Neill*. ANU Press. 2016 [online]. Dostupné přes JSTOR: <http://www.jstor.org/stable/j.ctt1dgn5sf.15> [cit. 16.3.2017]).

⁷³ Do roku 1936 to byly 4 měsíce.

z jeho předvolebních slibů bylo pomoci rodinám pracujících. Tímto seminářem neměl vyřešit všechna dilemata, kterým jako budoucí americký prezident měl čelit, ale měl tím dát najevo snahu o dodržení svých slibů nejméně v této – ekonomické sféře.

Dále se ve své činnosti prezident Clinton inspiroval 35. americkým prezidentem Johnem Fitzgeraldem Kennedym. Clintonova administrativa byla hodnocena jako jedna z nejúspěšnějších v amerických dějinách. Clinton se zaměřoval na mnoho oblastí, které měl v úmyslu řešit. Ve svém prvním funkčním období se zaměřil na domácí politiku a podporu organizace OSN a jí podobných, ve druhém období prosazoval rozšiřování a reformy NATO, odpouštěl dluhy nejchudším zemím, snažil se rozsévat demokracii po světě, neustále usiloval o mír, bojoval proti teroru hlavně na mezinárodní úrovni, přičemž ostatní vůdcové ve světě se tomuto tématu v té době moc nevěnovali.⁷⁴

Clinton přistupoval ke všem problémům velice důkladně – před větší akcí USA vždy chtěl znát všechny faktory – dějiny, osobnosti, společenské a kulturní faktory zemí, kterých se iniciativa týkala, vojenské možnosti obou zemí, rizika jak pro vojáky, tak pro civilní obyvatelstvo.⁷⁵

Součástí Clintonova zahraničního týmu v prvním funkčním období byli: Warren Christopher jako ministr zahraničí, Anthony Lake jako poradce pro národní bezpečnost, Madeleine Albrightová jako stálá velvyslankyně USA při OSN. V druhém funkčním období se Madeleine Albrightová stala ministryní zahraničí, poradcem pro národní bezpečnost byl Samuel Berger a stálým velvyslancem USA při OSN Bill Richardson⁷⁶ a výše zmíněný Richard C. Holbrooke.

Nová americká administrativa prezidenta Clintona přebrala úřad po Georgi W. Bushovi s ne zrovna čistým stolem. Bylo tedy nutné rychle se obeznámit blíže se všemi problémy v mezinárodní sféře a plynule tak pokračovat na práci předcházející administrativy. Když se do úřadu dostala první Clintonova administrativa, byla vyhrocená situace v Somálsku, ve Rwandě se zvyšovalo etnické napětí, na Haiti lidé bojovali s nelegitimním režimem a v Bosně a Hercegovině propukla občanská válka. Administrativu

⁷⁴ ALBRIGHTOVÁ, Madeleine. *Doporučení budoucímu prezidentovi: Jak vrátit Americe dobrou pověst a vůdčí roli ve světě*. 2008. s. 31-42.

⁷⁵ Přes to všechno byl jedním z dvou amerických prezidentů, kterých se týkal proces impeachmentu. Bylo to v roce 1998 kvůli aféře s Monikou Lewinskou, obvinění z křivé přísahy a bránění výkonu spravedlnosti. Sedmnáctý americký prezident Andrew Johnson byl procesu podroben v roce 1868 po odvolání ministra války Edwina Stantona a sporu se Senátem bez konkrétního obvinění. Ani jeden prezident nebyl ze své funkce sesazen.

⁷⁶ Mezi lety 1997 až 1998.

v rámci zahraniční politiky nečekal zrovna lehký úkol. Albrightová ve své knize popisuje, jak se jí každý den na její stůl dostávaly nové zprávy o dalším zabíjení nevinných lidí, o dalších hrozbách ve světě či krutostech, které se děly. Popisuje také, jak lidé všude ve světě „vzhlížejí ke Spojeným státům a k Radě bezpečnosti v naději na řešení“.⁷⁷

4.2. Somálsko

Mnoho lidí si pod zemí a slovem Somálsko představí hladomor, chudobu a černý humor. Kromě výčtu těchto věcí zem sužuje již od 16. století etnická nenávist a konflikty s ní spojené. V době Britského impéria byla země rozdělena na dvě části – Italské a Britské Somálsko a Francouzské Somálsko. Z první části se stala Somálská republika⁷⁸ a z Francouzského Somálska Džibutsko.⁷⁹ Ve stejné době se vytvořila republika s tripartitní vládou. Hlavním úkolem bylo poskládat takovou vládu, aby hájila zájmy a chránila práva všech etnických skupin.

Somálsko se inspirovalo od bývalého Sovětského Svazu v podobě založení národní bezpečnostní služby, tajného bezpečnostního soudu, postoje proti USA, autokratické vlády. Členové klanu Darod a Somali Youth League byli vedoucími aktéry v politických otázkách země. Somálsko bylo velice chudou zemí i dlouho před tím, než ji na počátku devadesátých let zachvátily boje mezi politickými elitami. Zemi postihla ustrnutí zemědělství a průmyslu, zničující sucho a ztráta příjmů do rozpočtu z vývozu živých zvířat. Somálsku byla poskytnuta mezinárodní humanitární pomoc (z velké většiny i ze strany USA) a přesto na hladomor zemřelo cca 350 000 lidí.⁸⁰ V té době byl generálním tajemníkem OSN stále Butrus Ghálí. Ještě předchozí Bushova administrativa prosazovala americkou ochotu pomoci Somálsku, i přesto, že časově by byla americká účast omezena.

Na začátku 90. let v Somálsku probíhaly boje mezi vládou a opozičními ozbrojenými skupinami. V roce 1991 dokonce tajně odletěl tehdejší somálský prezident Mohamed Siad Barre ze země pryč hledat azyl v Nigérii. V té době v zemi nejvíce řádily jednotky skupiny Somali Patriotic Movement (SPM), Somali National Movement (SNM) a United Somali Congress (USC). USC vyjádřily podporu pro ně novému prezidentovi Ali Mahdimu Mohamedovi. Ten také jmenoval novou vládu. S tímto samozřejmě nesouhlasili členové SPM ani SNM. Leaderi SNM poté vyhlásili na severu Somálska nezávislost – útvar

⁷⁷ ALBRIGHTOVÁ, Madeleine. *Madeleine: nejlepší ze všech možných světů*. 2003. s. 145.

⁷⁸ R. 1960.

⁷⁹ R. 1977.

⁸⁰ ALBRIGHTOVÁ, Madeleine. *Madeleine: nejlepší ze všech možných světů*. 2003. s. 146.

pojmenovaný Somaliland Republic. Jako svého prezidenta si zvolili Mohameda Ibrahima Egala. Problém nastal, když se USC rozdělila na stoupence Ali Mahdiho Mohameda a na stoupence generála Mohameda Farraha Aidida. Strany proti sobě rozpoutaly masakry. A právě skoncovat s masakry v největším somálském městě Mogadišu bylo první výzvou M.A. během jejího období v Radě bezpečnosti OSN. Věděla, že se v zemích s protistátními konflikty se obyvatelstvu nedostává skoro žádné státní podpory, ať už v oblasti sociální či ekonomické.

OSN do oblasti intervenovala bez pozvání již v roce 1992, původně z čistě humanitárních důvodů, nakonec se intervence přeměnila ve vojenskou s hlavním účelem dodat humanitární pomoc do všech částí Somálska, ale také obnovit mír v zemi. Vojenské síly OSN ukončily svou činnost v roce 1995, kdy sice mír nebyl nastolen úplně, ale situace se výrazně zlepšila. Poté proběhlo setkání představitelů všech 3 zneprátených stran – byli to Ali Mahdi Mohamed, Husain Mohamed Aidid a Ali Osman Ato – aby podepsali dohodu o příměří. Mír v Somálsku úplně obnoven není, ale všechny 3 frakce se snaží příměří v rámci možností dodržovat.

OSN byla donucená spolupracovat s nadnárodními organizacemi – s Organizací Africké Jednoty (OAU), Ligou Arabských států (LAS), Organizací Islámské konference (OIC) a s Mezinárodním výborem Červeného kříže (ICRC). Všechny organizace se měly aktivně připojit k obnovení míru v zemi. Jednání funkcionářů OSN se zneprátenými stranami v lednu 1992 mělo za výsledek vydání Rezoluce RB OSN. Požadovala po všech stranách konfliktu ukončení všech násilných akcí a zároveň doporučovala státům embargo na dodávku zbraní do Somálska. Další přijaté Rezoluce například opravňovaly OSN rozmístit jednotky United Task Force (UNITAF). UNITAF měla za úkol vytvořit v Somálsku bezpečné území a v čele se svým velitelstvím také pravidelně hlásit, jaká je v zemi situace.

Z humanitárního hlediska se činila také jak OSN, tak více než dalších 30 nevládních organizací.⁸¹

Mezi lety 1992 až 1995 také proběhly první ze záchranných misí OSN v této oblasti – UNOSOM I a UNOSOM II.⁸² Občanská válka totiž přinesla více než 300 000 obětí a více

⁸¹ Např. Organizace pro výživu a zemědělství, Program OSN pro rozvoj, Světový potravinový program, ad.

⁸² Výše zmíněná UNITAF se přeměnila právě na UNOSOM II. Přesto, že činnost UNITAF v oblasti byla hodnocena jako významně pozitivní, bylo třeba posunout její efektivitu výše, jelikož situace byla stále nestabilní a objevovaly se násilné akty. Také bylo třeba vytvořit funkční vládu, policii a armádu.

než 4 miliony lidí trpících nemocemi spojenými s hladověním. Jedním z dalších hlavních podnětů k vyslání mírových misí OSN byla obrovská vlna uprchlíků proudících ze Somálska do ostatních zemí. Bohužel tyto mise snažící se nastolit v oblasti mír úspěšné nebyly. Proč? Hlavním nedostatkem mírových misí OSN je slabý mandát, mají malou pravomoc zasahovat do místních vztahů. Jednotky mírových misí mohou totiž být využity pouze k obraně, nemohou útočit na nepřítel. Často je proto pro větší efektivitu a pro dosažení cílů misí OSN potřeba použít armády členských států. Konkrétně v Somálsku při těchto událostech mírové jednotky OSN nebyly schopny zajistit bezpečnost dodávek humanitárních potřeb, ať už se jednalo o sklady či přesun humanitární pomoci.

Životy členů misí byly ohrožovány palbami v Mogadišu, také jejich vybavení a vozy byly zabavovány somálskými frakcemi. Během tří let 1992 až 1995 se nakonec RB podařilo rozšířit misi UNOSOM II na potřebný počet jednotek. To donutilo znepřátelené somálské skupiny složit zbraně a vytvořit národní jednotnou vládu. Přesto, že během dvou misí UNOSOM zemřelo více než 150⁸³ vojáků zastupujících Spojené národy a mise byly nakonec i staženy, byly v některých ohledech úspěšné. Zachránily totiž tisíckrát více životů, než kolik jich bylo ztracených; navrátily uprchlíky zpět do nyní již bezpečnějších oblastí země; a nadále se rozhodly pokračovat v potřebné humanitární činnosti.⁸⁴

Pro veřejnost a média se hlavní osobou zodpovědnou za nešťastné události stala právě M.A.. I když jistou roli v politice rozhodování vůči Somálsku hrála, bylo její postavení médií zkresleno. To si uvědomovala i Clintonova vláda. Podle autora Thomase Blooda bylo Somálsko první a poslední událostí, kdy byla M.A. z rozhodovacího procesu vyloučena. Prezident Clinton ji vždy podporoval a chtěl, aby byla součástí všeho, co se týkalo zahraničně-politických věcí. Bohužel během událostí v Somálsku musela často létat mezi New Yorkem a Washingtonem a dávat přednost povinnostem na Valném shromáždění a v RB OSN. Druhým důvodem jejího vyloučení bylo, že se o Somálsku vlastně rozhodlo už během Clintonovy volební kampaně, a to paradoxně ne na základě rad expertů na zahraniční politiku, ale podle odborníků na politické kampaně.⁸⁵

⁸³ K velkým ztrátám došlo 4. října 1993 během operace Gothic Serpent, kdy jednotky rychlého nasazení USA zaútočily na přívržence H. M. Aidida během jednoho setkání v hotelu v Mogadišu. Jednotky ale spadly do pastí, byly sestřeleny dvě helikoptéry a zabito několik amerických vojáků. Poté Bill Clinton rozhodl stáhnout americkou vojenskou sílu z oblasti, následován Francií, Švédskem a Belgií.

⁸⁴ FRAME, Iain. *Africa South of the Sahara*. 2004. s. 1051.

⁸⁵ BLOOD, Thomas. *Madeleine Albrightová : Portrét ministryně zahraničí*. 1998, s. 138.

4.3. Rwanda

Rwanda, stejně jako demokratická republika Kongo, země Uganda či Burundi, měla po již po několik let genocidní charakter. Krize ve Rwandě vznikla ze soupeření dvou etnických skupin – Hutuů a Tutsiů. Mezinárodní společenství tuto krizi dávalo za vinu Belgii. Ta ve Rwandě vytvořila kastovní systém spolu s nadřazeným postavením Tutsiů, přičemž tato etnická skupina tvořila menšinu v zemi. Poté, co Rwanda získala nezávislost, a Belgie se v zemi přestala angažovat, se situace mezi soupeřícími etniky vyhrotila, a docházelo k masivnímu násilí jak ve Rwandě, tak v sousední zemi Burundi.⁸⁶

M.A. konflikty v Africe předvíдалa, ale sama o sobě prohlašuje, že nikdo a už vůbec ne ona nemohl očekávat takový masakr právě v maličké Rwandě.⁸⁷

USA dokonce zastavily financování peacekeepingové mise a prosadily snížení mírových jednotek OSN ve Rwandě. Během genocidy v roce 1994 dokonce Státy ani neintervenovaly. Otázkou zůstalo, proč tomu tak bylo.

Sama M.A. se divila, prosazovala větší americkou angažovanost ve Rwandě a v sousedních zemích Tanzanii a Zaire. Osobně dohlížela na dodávky alespoň základní humanitární pomoci. Promlouvala ke kmenu Tutsiů, aby se usmířili s rebely z kmenu Hutuů. Vzhledem ke svému charakteru byla sama na sebe velmi naštvaná, že se o prosazení angažovanosti spojenců ve Rwandě nesnažila více. Ba dokonce si vyčítala, že se všichni o tomto masakru dozvěděli až moc pozdě a nezareagovali tím nejlepším způsobem. Zprávy generála Romea Dallairea⁸⁸ a představitele Vysokého komisaře OSN pro uprchlíky se ale v závalu dalších zpráv o světovém dění a krizích⁸⁹ ztratily a nevěnovala se jim primární pozornost. Navíc neexistovaly informace o zabíjení civilistů, pouze o vyhroceném násilí mezi vojáky Hutuů a Tutsiů.

Narůstajícím problémem ve Rwandě se stali radikální Hutuové, jejichž plán byl odstartován sestřelením letadla s prezidentem Juvénalem Habyarimanem⁹⁰ kmenem Tutsiů. Radikální Hutuové se vzbouřily proti vládě, Tutsiům, ale také proti umírněným Hutuům.

⁸⁶ ZÁHOŘÍK, Jan. *Dějiny Rwandy a Burundi*. 2012. s. 136.

⁸⁷ ALBRIGHTOVÁ, Madeleine. *Madeleine: nejlepší ze všech možných světů*. 2003. s. 146.

⁸⁸ Byl v čele nově zřízené mírové mise OSN pro Rwandu – UNAMIR, která byla vytvořena Radou bezpečnosti. Mise měla za úkol udržovat neutralitu mezi kmeny a eliminovat veškeré pokusy o boje.

⁸⁹ M.A. sledovala dění především na Balkáně, Haiti, v Somálsku, Angole, Libérii, Afghánistánu, ad.

⁹⁰ Během své kariéry upřednostňoval etnikem Hutuů.

Měli v plánu je povraždit. Hned ze začátku zatkli a povraždili přední umírněné politiky, včetně jedné ministryně a příslušníků belgických mírových sil.

Clintonova administrativa se po relativním neúspěchu v Somálsku nechtěla dále v Africe angažovat. Bylo to kvůli přicházejícím volbám do Kongresu, kdy se prezident snažil udržet stabilitu hlavně v Americe. Bill Clinton a celé Spojené státy byly také osočovány z nepomoci, protože pro ně Rwanda, země ve střední Africe, nebyla surovinově atraktivní. Jednotky OSN působily ve Rwandě v omezeném počtu, vojákům z Tuniska a Ghany navíc chyběly základní zásoby pro život a na obranu.⁹¹

Po vzoru Belgie, která žádala okamžité stažení svých zbývajících vojáků, se i Spojené státy rozhodly v úplné a urychlené stažení svých jednotek.⁹² M.A. tomuto rozhodnutí nerozuměla, stále si přála zachovat alespoň část mírové mise OSN ve Rwandě, její názory byly podpořeny většinou členů RB. Prosazovala, že povinností RB je snažit se zajistit stabilitu v oblasti. Na druhou stranu ale měla strach, po zkušenostech ze Somálska a po hovorech s rodinami obětí z řad vojáků, se obávala, že je tato situace ve Rwandě neřešitelná, a mírové síly OSN jsou vystavovány nadměrnému nebezpečí.

Během dilemat týkajících se rwandské oblasti, se M.A. rozhodla poradit s expertem na Afriku Tonym Lakem. Během příštích jednání o Rwandě v RB totiž měla M.A. konečně volnost svého rozhodnutí. Existovala tři alternativní řešení – navýšení počtu vojáků, radikální snížení počtu jednotek a snaha o dosažení příměří nebo úplné stažení jednotek. Již víme, jaké řešení podporovala M.A., RB naopak jednomyslně přijala rezoluci navrhuující zredukování mise OSN.

O měsíc později si však všichni uvědomili, že krize ve Rwandě není pouhou žabomyší válkou, nýbrž masivní genocidou, která musí být zastavena. Nakonec se tedy prosadilo zvýšení počtu vojenských jednotek OSN s mandátem „*vytvářet bezpečné humanitární zóny tam, kde to bude možné*“.⁹³

Za pomoci mezinárodního společenství se ve Rwandě nastolil program krizové pomoci v Africe. Ve Rwandě se v důsledku snažení Spojených národů ustanovila nová vláda, která zajistila alespoň dočasný pořádek. Dokonce i hospodářství začalo v zemi růst.

⁹¹Chyběla pitná voda, palivo, munice, zdravotnické potřeby, a dokonce i neprůstřelné vesty. (ALBRIGHTOVÁ, Madeleine. *Madeleine: nejlepší ze všech možných světů*. 2003. s. 153).

⁹²Tamtéž. s. 153.

⁹³Tamtéž. s. 156.

Po bitvě je každý generál. Tohle rčení platilo i o Rwandě a M.A. si toho byla dobře vědoma. Celý svět vinil Ameriku za to, že nepodpořila rozšiřování sil OSN nebo operační mírový plán Butrose Gháliho.⁹⁴

4.4. Haiti

Po delší době se Clintonova administrativa a OSN pustily do řešení problémů blíže americkým hranicím. Haiti je nejenom zemí výrazně chudou, ale také rozpolcenou a zkorumpovanou. V roce 1990 vyhrál prezidentské volby Jean-Bertrand Aristide. Do politického světa v zemi přinesl něco nového, chtěl skoncovat s vykořisťováním obyvatel a s chudobou. Jeho vláda ale byla zanedlouho svržena vojenským pučem provedeným vojenskou juntou v čele s generálem Raoulem Cedrasem. Z OSN přišla na vojenský převrat odpověď v podobě hospodářských sankcí, které pro už tak zuboženou zemi znamenaly velký problém.

Rozhovory OSN s vojenskými vůdci z Haiti probíhaly v červenci roku 1992 na Governors Island v New Yorku. Výsledkem bylo vytvoření harmonogramu pro návrat k moci svrženého demokratického prezidenta a za odměnu zrušení sankcí. Představitelé junty však podmínky neplnili, a bylo jasné, že jejich odejití bylo možné jedině s donucením.

Prvním krokem v procesu donucení samozřejmě muselo být obnovení hospodářských sankcí. Dále byly do země poslány speciální jednotky, které měly podat report o porušování lidských práv – konkrétně o potvrzených vraždách a věčném věznění haitského obyvatelstva. Důsledkem násilí byly velké uprchlické vlny směrem do Spojených států. Uprchlíci většinou riskovali své životy, a tak se americká administrativa snažila obyvatelé od plavby odradit.

M.A. se snažila přimět Radu bezpečnosti k vydání rezoluce o povolení použití všech nutných prostředků. Podporovala intervenci, obnovu demokracie na Haiti, eliminaci Cedrase a dosazení Aristida. Co jí ale chybělo, byl souhlas generálního tajemníka Gháliho. Hlavním důvodem jeho nesouhlasu s použitím velké vojenské síly pod vlajkou OSN byl nedostatek financí a také samotných vojáků.

Po zamítnutí požadavku M.A. se její plán trochu pozměnil. Žádala Radu o souhlas s vytvořením koalice⁹⁵ vedené USA. Tato koalice by tedy měla za úkol odstranit vládu

⁹⁴ ALBRIGHTOVÁ, Madeleine. Madeleine: nejlepší ze všech možných světů. 2003. s. 158

⁹⁵ V koalici bylo zastoupeno 28 zemí.

Cedrase a navrátit vládu demokratickou a celkově obnovit stabilitu země. Generální tajemník Ghálí s tímto plánem souhlasil, avšak nastaly problémy se souhlasem Ruska⁹⁶, Brazílie, a obavy panovaly i z nesouhlasu samotného Aristida.⁹⁷ Nakonec se hlasování vydařilo ve prospěch návrhu M.A. Rada hlasovala 12:0 pro rezoluci o vytvoření koalice.

Vojenská intervence koalice se vyvedla, nesetkala se v hlavním městě Haiti Port au Prince s žádným odporem, generál Cedras nakonec přijal návrh na předčasný odchod do důchodu, a Aristid byl znovu dosazen do funkce.

4.5. Bosna a Hercegovina

V minulosti se na tomto území stále objevovaly konflikty. Problematika, proč vznikaly, je složitější. Jednalo se také o otázku historiografie. Za jednu z příčin můžeme považovat absenci bosenských dějepisných památek ze středověkého období. Představa bosenských středověkých dějin se utvářela podle dějin cizích – chorvatských a srbských. Další příčinou byla lokace BiH na jakési pomyslné křižovatce různých náboženství (islám, pravoslaví – Srbové, katolictví – Chorvati) a také politických vlivů.

V BiH hrály a stále hrají nejdůležitější roli tři hlavní etnické proudy – srbský, chorvatský a muslimský. Srbský proud vyzdvihoval srbskou dominanci v Bosně – politickou i kulturní. BiH byla z jejich pohledu vnímána jako čistě srbská země. Ve složení obyvatelstva dominovali Srbové, ale také tzv. „Srbové islámské víry“ a „Srbové katolické víry“. Tato dominance představovala velký problém. Na rozdíl od srbského proudů a historiků, jež ho prosazovali, chorvatský proud a jeho stoupenci přiřazovali nároky na Bosnu Chorvatům. Od přelomu 19. a 20. století se začali se svými nároky ozývat Bosenští muslimové – potomci bosenských bogomilů. Dle tohoto proudu mají rozhodující úlohu v zemi jen oni, nikdo další z národností. Všechny konflikty mezi těmito proudy byly vedeny o teritoriální uspořádání. Chorvaté a Muslimové (ale také Slovinsko) se snažili eliminovat svazek Socialistické federativní republiky Jugoslávie,⁹⁸ přičemž pro Srby byl rozpad federace nepřijatelný.

Samotná válka v Bosně v letech 1992 – 1995 a rozpad SFRJ v roce 1993 měly ale více příčin – náboženství; dědictví 2. světové války v podobě vzájemných křivd

⁹⁶ Repertoire of the Practice of the Security Council: The question concerning Haiti [online]. s. 607. Dostupné z: <http://www.un.org/en/sc/repertoire/96-99/Chapter%208/Americas/18%20-%20Haiti.pdf> [cit. 25.4.2017].

⁹⁷ Nelíbila se mu představa, že by se do své funkce vrátil za pomoci Spojených států.

⁹⁸ SFRJ.

mezi Chorvaty a Srby; Skanderbergova divize z Albánie prováděla krutosti a enveristické z Albánie rozšiřovali výuku albánštiny a snažili se o islamizaci. Po smrti maršála Tita⁹⁹ začala v oblasti chybět sjednocující osobnost. Tito prosazoval jednotu Jugoslávie, „všichni jsme Jugoslávci“, hlásal, že nemá smysl se jakkoliv rozčleňovat a už vůbec ne kvůli náboženství.¹⁰⁰ Ani ekonomická krize, vyvolána hlavně světovou ropnou krizí začínající v 70. letech, se oblasti nevyhnula. Ekonomické krize předcházela krizi politické, ta začala asi v 80. letech. Na začátku šlo o střety mezi elitami o tom, zda ponechat, zrušit či změnit tehdejší komunistický režim. Tato vnitřní krize vystoupala až do výše krize mezi jednotlivými národy. Další významnou příčinou byl rozpad bipolární Evropy (i světa). SFRJ byla totiž jediným celkem, který nebyl z mezinárodněpolitického hlediska závislý ani na jednom z hlavních uskupení bipolarity. Neméně významné příčiny byly jmenovitě: otázka, kdo zastoupí vládnoucí pozici po Titovi; nespokojenost Albánců v Kosovu; růst inflace; růst nezaměstnanosti; odchod Jugoslávců za prací do zahraničí; usilování o sociální a ekonomické stability uvnitř Jugoslávie, ale na druhou stranu tvrdý mocenský boj mezi elitami, který způsoboval nestabilitu. Konkrétně Bosna a Hercegovina byla oslabena pro organizaci zimních olympijských her v Sarajevu v roce 1984 – prudký vzestup stavebních aktiv znamenal po skončení her také prudký pád; statisíce lidí odešly za prací.¹⁰¹

V mnoha publikacích a obecně mezi lidmi panuje názor, že za občanskou válku v Bosně můžou hlavně Srbové. Kde se jejich vztek a pomstychtivost narodila? Ve většině jugoslávských států se obyvatelstvo přelo, zda podporovat Jugoslávii jako celek či usilovat o nezávislost a suverenitu. 14. října 1991 byly v Bosně přijaty dva dokumenty – Memorandum a Platforma o statutu Bosny a Hercegoviny uvnitř budoucího jugoslávského společenství. V Memorandu se jednalo hlavně o fakt, že díky složení národa v Bosně se tento stát nemůže rozhodnout o ústavním řešení ohledně setrvání/opuštění Jugoslávie jako celku bez zastoupení Chorvatska a Srbska v jednání či hlasování. Druhý dokument prosazoval vytvoření volného sdružení jugoslávských republik. V případě, že by tuto akci nebylo možno uskutečnit, dokument také popsal alternativu – samostatný státní vývoj. Tyto dva dokumenty se staly impulsem pro srbské poslance, aby opustili bosenský parlament a založili vlastní Skupštinu Srbů v Bosně. Dokonce zorganizovali plebiscit o setrvání ve federaci. Příčina jejich konání byla v rukou Muslimů, po jejich podání návrhu na referendum o samostatnosti BiH. Setrvání ve federaci

⁹⁹ Maršál Tito zemřel 4. května 1980.

¹⁰⁰ HLADKÝ, Ladislav. *Bosenská otázka v 19. a 20. století*. 2005. s. 224.

¹⁰¹ Tamtéž. s. 229.

mělo podporu všech Srbů žijících v BiH. Celé tohle počínání bylo silně antimuslimské. Hlavní zastávce Radovan Karadžić ve svých proslovech bosenským Muslimům vyhrožoval a předpovídal etnický konflikt v oblasti. Prohlašoval například: „*Já Vám říkám, ať bude Bosna jakákoliv, v srbských oblastech a srbských vesnicích nesmí být postaveny ani jediné základy muslimských domů. Proto dáváme instrukce Srbům, že nesmí prodávat půdu Muslimům. První základy, které budou postaveny, poletí do vzduchu Naše území je naše, a i kdybychom měli hladovět, důležité je, že zůstane naše. Není dobré odkrývat plány, ale ještě horší by bylo neříci, že to území nedáme. Nesmíte prodávat půdu Muslimům! Nesmíte, neboť se zde vede boj na život a na smrt, boj o životní prostor!*“¹⁰²

Po plebiscitu Srbové dále prosazovali vytvoření vlastního etnického území s názvem Republika srbská v BiH. Měla se buď stát samostatným politickým subjektem uvnitř SFRJ či se dokonce připojit k Srbsku. Chorvaté měli podobné tendence – připojení západní oblasti BiH k Chorvatsku. V prosinci 1991 se již Muslimové a Chorvaté v BiH cítili tak moc pod tlakem, že požádali země ES o mezinárodní uznání BiH jako samostatného státu ve stávajících hranicích.¹⁰³

Odpovědí Srbů na tento počín bylo postupné vojenské vyzbrojování Srbů na územích v BiH jimi obývaných a oficiální vyhlášení Republiky srbského národa v BiH, s hlavním sídlem v Sarajevu. Po uznání samostatnosti Chorvatska a Slovinska se tedy mezi zbytkovými republikami objevilo Srbsko, BiH a Černá Hora – tyto státy dohromady čítaly většinu Srbů, což Chorvaty a Muslimy děsilo. Proto za absence srbských poslanců zorganizovali odvolání jejich zástupců ze svazových orgánů. 29. února až 1. března 1992 probíhalo celorepublikové referendum, jehož výsledek byl absolutní bojkot Srbů a vítězství bosenských Chorvatů a Muslimů. Bojkot také názorně představovaly barikády v Sarajevu. Srbové chtěli dosáhnout zastavení veškerých akcí, které by směřovaly k samostatnosti BiH. Přesto byla počata operace „Ram“, která odstartovala válku v Bosně a Hercegovině. Během rozpadu Jugoslávie bylo Srbsko i Chorvatsko proti vzniku samostatného státu Bosna a Hercegovina. Chorvaté chtěli historické a přirozené hranice svého státu, nikoliv uměle vytvořené a nepřirozené. Srbsko zase neuznávalo původně politicko–administrativní státy za suverénní státy – tj. neměly by mít právo na svůj stát se svými hranicemi. Srbové měli největší právo na sebeurčení a obývání suverénního státu v případě rozpadu.

¹⁰² HLADKÝ, Ladislav. *Bosenská otázka v 19. a 20. století*. 2005. s. 262.

¹⁰³ Tamtéž. s. 264.

Válečný stav v BiH byl vyhlášen 8. dubna 1992, v té době měla BiH statut Republika Bosna a Hercegovina. Muslimové a bosenští Chorvaté neměli moc vyspělou armádu, ta neobsahovala žádné těžké zbraně, přičemž Srbové měli zásoby výzbroje od Jugoslávské lidové armády.¹⁰⁴

Krvavé boje se rozšířily postupem času na celé území BiH – znamenaly tisíce obětí, statisíce uprchlíků, internační tábory (věznění civilistů v nelidských podmínkách), znásilňování žen (Muslimek hlavně).

Po necelém roce bylo až 55% území v rukou Srbů. (Příloha č. 1) Úplně obsadili několik významných center, později také východobosenskou Goraždu, Žepu a Srebrenicu. Proč bylo toto místo významné? Významné z negativního hlediska – ukrývaly se zde desetitisíce Chorvatů a Muslimů, jež musely opustit své domovy. Šlo cca o 60 000 osob v Goražde, 30 000 v Žepě a 40 000 lidí ve Srebrenici, kteří byli obklíčeni.

V konfliktu byla nezbytná mezinárodní pomoc – od počátku s jednalo o humanitární pomoc. Také probíhala jednání s představiteli Evropské unie o budoucím uskupení Jugoslávie – hlavním diplomatem pro tuto událost byl David Owen z Velké Británie, OSN zastupoval Cyrus Vance ze Spojených států amerických. Před vypuknutím války a během ní byly navrženy celkem 4 hlavní mezinárodní plány – Carrington–Cutileirův, Vance–Owenův, Owen–Stoltenbergův a plán kontaktní skupiny.

Plán Carrington–Cutileirův (lorda Petera Carringtona a portugalského velvyslance José Cutileira) byl navržen již v roce 1991 a dle něj by se území rozdělilo podle majoritních etnických skupin ale na všech úrovních správy. Překvapivě byl plán přijat, avšak později svůj podpis stáhl prezident BiH Alija Izetbegović, protože nechtěl připustit jakékoliv dělení území. (Příloha č. 2)

Plán Vance–Owenův byl předložen těmito dvěma muži, představoval postup na dosažení míru v BiH. Jednalo se dle mého názoru o mírně utopický plán – země se měla rozdělit do 9 samostatných provincií, 3 provincie pro každou etnickou skupinu, plus provincie Sarajevo, jenž by měla být pod společnou správou těchto skupin. Každá provincie by měla autonomní vládu, ve které by byly ve správném poměru (vzhledem k jejich počtu) zastoupeny i ostatní menšiny z každé oblasti. Role OSN v tomto plánu byla zahrnutá také – jednotky Organizace měly spravovat tehdy ještě celistvé hranice státu BiH, dělící

¹⁰⁴ JLA čítala až 80% srbských důstojníků.

hranice mezi provinciemi, dohlédnout na dodržování lidských práv, ad. Plán nepřinesl nic dobrého, naopak vyvolal první a poté pokračující ozbrojené konflikty mezi dosud „spolupracujícím“ Muslimy a Chorvaty. Ti se po zveřejnění projektu cítili povinni očistit své potenciální provincie od ostatních etnických skupin. Proto obyvatelé některých do té doby národnostně smíšených měst byli zmasakrováni tou nebo druhou stranou. (Příloha č. 3)

Podle třetího plánu na uspořádání BiH – Owen–Stoltenbergův (Nor Thorvald Stoltenberg zastoupil ve funkci Cyruse Vanceho) by se BiH rozdělila na tři etnické ministáty, přičemž každé etnické skupině by náleželo jiné procento oblasti – 52% Bosenským Srbům, 30% Muslimům a 18% Bosenským Chorvatům. Opět se v projektu objevila i funkce OSN a orgánů EU během jeho vykonávání. Hlavní město Sarajevo by mělo být pod správou právě OSN, a orgány EU měly spravovat neméně důležité město Mostar spolu s muslimskými enklávami (Sarajevo, Tuzla, Bihać, Goražde, Žepa, Srebrenica). Plán neprošel kvůli Muslimům, kteří vlastně sabotovali to, co všem ostatním vyhovovalo.¹⁰⁵ (Příloha č. 4)

V roce 1993 se definitivně spojily síly Chorvatů a Srbů proti Bosňákům.¹⁰⁶ Hlavním důvodem tohoto spojení bylo, že Bosňáci jim v podstatě bránili v rozdělení BiH mezi Chorvatsko a Srbsko.

5. února 1994 došlo v centru Sarajeva k výbuchu minometných střel, který si vyžádal mnoho civilních obětí. V prvním okamžiku se tento útok přisuzoval Srbům, avšak žádný technický důkaz pro to nebyl. OSN v tomto případě zareagovala předčasně – hlavní impuls proudil z hlavy tehdejšího generálního tajemníka Butruse Ghálího. I přes námitky NATO zaslala jednotky mise United Nations Protection Force,¹⁰⁷ které měly vyžádat okamžité srbské opuštění Sarajeva na vzdálenost nejméně 20 kilometrů a také dohlédnout na odevzdání srbských těžkých zbraní. Proti tomuto rozhodnutí bylo Rusko a Řecko. Rusko proto vyslalo své jednotky do míst, která měla být opuštěna Bosenskými Srby, ti souhlasili, a Rusko oblast obsadilo. Proto můžeme označit jednání OSN za ukvapené, dostatečně nepromyšlené a s ne moc vhodnými následky – Rusko začalo mít na území vliv na tamní vlády.

¹⁰⁵ HLADKÝ, Ladislav. *Bosenská otázka v 19. a 20. století*. 2005. s. 280-286.

¹⁰⁶ Muslimové byli ve světě negativně spojováni s radikálním islamismem, proto se pro ně začalo používat staré jméno Bosňáci (Bošnjaci).

¹⁰⁷ UNPROFOR.

USA v té době podporovaly rozdělení BiH a hlavně inklinovaly k Chorvatsku a věřily v jejich strategický obrat a v zastavení jejich angažovanosti v bosenské válce. Hlavním důvodem jejich počínání se stal strach z vytvoření čistě muslimského státu, a celkově sílících radikálních islamistů ve světě. USA také zprostředkovaly Washingtonskou dohodu¹⁰⁸ (Bill Clinton, F. Tudjman, A. Izetbegović – nejvyšší představitelé Chorvatska a Bosny), která uzákonila vytvoření Federace Bosny a Hercegoviny se stálým muslimsko–chorvatským spojenectvím. Strategické spojenectví například zabraňovala Srbům ve vítězství v této válce.

Z jednání kontaktní skupiny vzešel čtvrtý hlavní mírový mezinárodní plán pro vyřešení situace v BiH. (Příloha č. 5) Dle jeho znění se země měla rozdělit poměrově 51%:49%, přičemž větší podíl měl připadnout Federaci BiH. Bosenští Srbové nakonec pod nátlakem Ruska a s vidinou, že se v budoucnu opravdu vytvoří a bude uznávaná Republika srbská, souhlasili a nastalo čtyřměsíční příměří. Bohužel poté nedošlo k míru, ale k nechvalně známé genocidě ve Srebrenici.¹⁰⁹ Navíc od plánovaného masového vraždění mužů a chlapců Bosňáků hlavně muslimského vyznání proběhlo i zajetí vojáků UNPROFOR¹¹⁰, což způsobilo zesměšnění OSN v západním světě a ztráty zbývajícího respektu Srbů k OSN. Událost se odehrávala 11. – 22. července 1995 a o život v ní přišlo přes 8 000 osob. Akce generála Ratka Mladiće a vojsk Republiky Srbské byly označeny za jeden z nejhrůznějších masakrů v moderní evropské historii. Také již oficiálně byl akt označen jako genocida – Mezinárodním trestním tribunálem pro bývalou Jugoslávii, Rezolucí č. 199 Spojených států amerických, i Evropským parlamentem. Nejenom OSN byla zostuzena. Demokratická administrativa prezidenta Billa Clintona byla po těchto událostech výrazně ohrožena v příštích volbách do amerického Kongresu republikány. Ti se chtěli na všem „přiživit“ a nařkli administrativu z neschopnosti. Navrhli zrušení embarga na dovoz zbraní do BiH, což se uskutečnilo, rozhodl o tom americký Senát na konci července. Embargo OSN na dodávku zbraní jak muslimským Bosňákům, tak bosenským Srbům, podpořila ještě za svého funkčního období Bushova administrativa. Logicky tedy prezident Clinton rozhodnutí o zrušení embarga z konce července vetoval, jelikož se obával z rostoucího násilí v oblasti a jelikož jeho administrativa tento přístup Bushovy administrativy, dá se říct, podědila. Toto embargo ale podle Albrightové poškozovalo pouze

¹⁰⁸ THOMAS, Nigel a Krunoslav MIKULAN. *Válka v Jugoslávii: Slovinsko a Chorvatsko 1991-95*. 2009. s. 20.

¹⁰⁹ HONIG, Jan Willem a Norbert BOTH. *Srebrenica. Zpráva o válečném zločinu*. 2001. s. 150.

¹¹⁰ Jak již bylo zmíněno výše, tyto jednotky, většinou tvořené vojáky z Nizozemska, měly za úkol chránit muslimské enklávy a udržet jim statut bezpečných zón. Přitom existují dohady, zda právě tyto jednotky omylem nevydaly občany do rukou vraždících vojsk.

muslimské Bosňáky, protože bosenští Srbové byli zbraněmi neustále zásobováni, a pokud ne, mohli si je obstarat sami v Bělehradu. Albrightová v jednom svém proslovu hlásala: „Bosňáci neudělali nic, co by vyžadovalo mezinárodní sankce. Bosna je suverénní stát, člen těchto Spojených národů; je nezávislá; respektuje mezinárodní právo; respektuje svůj vlastní lid; neměla by potřebovat ničí svolení ke zbrojení a k sebeobraně.“¹¹¹ Přesto se někteří evropští diplomaté obávali, že by odvolání embarga pouze vyprovokovalo bosenské Srby k hrůzným činům.¹¹²

1. října 1995 začala mírová jednání v USA, u města Dayton. Účastnily se jej všechny 3 strany z BiH, američtí a další diplomaté ze zemí kontaktní skupiny. Řešily se hlavně podmínky míru a poválečné uspořádání země. Stát se stal konfederací s názvem Federace Bosna a Hercegovina (dále dělená na chorvatský, bosňácký a smíšený kanton) a Republiky srbské s centrální vládou v Sarajevu. Cíle byly poněkud náročné – jak podmínky pro uspořádání voleb, tak sjednocování země. Každý z celků měl svou rozsáhlou samosprávu. Mírová dohoda byla podepsána 14. prosince 1995 v Paříži Bosnou a Hercegovinou, Chorvatskem, Srbskem a zástupci západních mocností. Strany souhlasily se stažením jednotek OSN UNPROFOR a na dodržování mírového procesu a dohody měly dohlížet jak jednotky NATO nazývané Implementation Force¹¹³, tak úřad vysokého představitele pro BiH.

Dále měla k vytvoření právního státu přispět Mise OSN v Bosně a Hercegovině.¹¹⁴ Tento mandát měl za úkol reformovat a restrukturalizovat místní policii¹¹⁵, monitorovat výkonnost policie a dalších účastníků zapojených do procesu udržování zákona a pořádku, posoudit funkčnost a legitimitu soudního systému, založit úřad, jenž by dohlížel na dodržování lidských práv (Human Rights Office), ad.¹¹⁶

Co se týče Madeleine Albrightové, když konflikty v BiH začínaly, ještě nebyla zvolena velvyslankyní, ale již se mohla podílet na tvorbě americké zahraniční politiky

¹¹¹ CROSSETTE, Barbara. *U.N. Assembly Approves Call for End to Bosnian Arms Embargo*. The New York Times. 4.11.1994 [online]. Dostupné z: <http://www.nytimes.com/1994/11/04/world/un-assemblyapproves-call-for-end-to-bosnian-arms-embargo.html> [citováno 8.3.2017].

¹¹² Tamtéž.

¹¹³ IFOR. Později, v prosinci roku 1996, byly následovány multinárodními jednotkami s názvem Stabilisation Force – SFOR, také jednotky tvořené především vojáky NATO.

¹¹⁴ UNMIBG – United Nations Mission in Bosnia and Herzegovina.

¹¹⁵ IPTF – International Police Task Force

¹¹⁶ „The main components of the Mission were: IPTF; the Criminal Justice Advisory Unit; the Civil Affairs Unit; the Human Rights Office; the Public Affairs Office; and the Administration, including the United Nations Trust Funds.“ (UNMIBH: United Nations Mission in Bosnia and Herzegovina - Background, 2003).

a podporovat ji. V roce 1992 po zvolení nového prezidenta Clintona, byla zaměstnaná na vedoucím postu při přechodu Rady národní bezpečnosti USA k nové administrativě. Jak již víme, velvyslankyní USA při OSN se stala až v lednu 1993.

Ačkoliv by její sympatie měly z rodinných důvodů inklinovat k bosenským Srbům, nebylo tomu tak. I přes to, že první léta svého života strávila v Srbsku a narodil se zde její bratr, bojovala za provedení vojenských akcí proti Slobodanu Miloševićovi (hlavní představitel Srbů).¹¹⁷

Oficiálně její funkce během války v BiH sice byla velvyslankyně USA při OSN, ale jedna z prvních jí iniciovaných akcí v této válce byla, dá se říci hlavně humanitního rázu, návrat chorvatských uprchlíků do jejich oblasti. „*Když naše delegace procházela po vukovarském tržišti, nikdo si se mnou nechtěl potřást rukou; a najednou na zem dopadala vajíčka a ozývaly se výkřiky kurva a kučka. Moje srbština mě nezklamala. Zatímco mi kolegové nevěděli, co se děje, já věděla, že mi nadávají do kurev a do čubek. Když pro nás přijížděla auta, začali po nás házet nejdřív bláto a pak kamení a nakonec jeden velký kámen roztříštil okna dodávky s doprovodem.*“¹¹⁸ Tato citace ukazuje, jak nenávist vůči USA vyvolaná u Srbů stále přetrvávala.

Po smutné události ve Srebrenici se snažila přinutit jednat mezinárodní společenství a žádala podporu a spolupráci spojenců. Již bylo zmíněno, že Srebrenica byla jednou z bezpečných zón OSN. Proto Albrightová tvrdě pracovala na sehnání důkazů (konkrétně šlo hlavně o výpovědi svědků, jimž se podařilo genocidu přežít), aby poté mohly OSN a NATO projednat, jak se zachovají při dalším podobném potenciálním srbském útoku na jiné etnické skupiny v BiH.

Albrightová po celou dobu prosazovala co nejrychlejší vojenský zásah. Oporou jí byl tehdejší viceprezident Al Gore, jeho poradce pro národní bezpečnost Leon Fuerth a také prezidentův poradce pro národní bezpečnost Anthony Lake.

Dlouho očekávaný zásah NATO byl odstartován 30. srpna 1995 po útoku bosenských Srbů na sarajevské tržišti, při níž zemřelo 37 lidí. Aliance provedla útok na vojenská místa Srbů a poté vůči nim určila podmínky – eliminovat srbské těžké zbraně ze Sarajeva a okolí a otevřít přístupové cesty do města. Srbové v čele s Ratkem Mladićem souhlasili a dohoda byla podepsána. Hrozba dalšího útoku NATO a hrozící sankce, nakonec donutily bojující

¹¹⁷ ALBRIGHTOVÁ, Madeleine. *Madeleine: nejlepší ze všech možných světů*. 2003. s. 182.

¹¹⁸ Tamtéž. s. 265.

strany k příměří a k podepsání výše zmíněných Daytonských dohod. Poté společně s UNMIBG a IFOR dohlížela na dodržování příměří již ve funkci ministryně zahraničí USA.

4.6. Další iniciativa

Jak již bylo zmíněno výše, jako ministryně zahraničí podporovala M.A. vznik nových demokracií ve světě, a také prosazovala lepší postavení žen ve světě.

Věděla, jak málo žen je ve světě i doma zaměstnáno ve vysoké politice. Proto se například jako velvyslankyně u OSN společně s první dámou Hillary Clinton účastnila nejrůznějších mezinárodních konferencí týkajících se práv žen. Do dneška zastává názor, že bohatství, modernizace a celkově pokrok každé země nenastane bez příspěvku všech jejích občanů, tedy i žen. Že ženy by měly mít přístup ke školám, zdravotnictví, měly by být chráněny před veškerým násilím a špatným zacházením.

Během stejného období pořádala setkání stálých velvyslankyň při OSN. Později, během vykonávání funkce ministryně zahraničí, organizovala podobná setkání, tentokrát ministryň zahraničí.

Mimo otázky mezinárodního míru, bezpečnosti a reprezentaci USA v zahraničí, se M.A. potýkala s výše zmíněnými skeptickými postoji amerického obyvatelstva i politických zástupců k fungování a efektivnosti OSN, tudíž i s problémy s nesplácením příspěvků. V této problematice zahrála důležitou roli, kdy jako jediná hlasovala proti znovuzvolení generálního tajemníka Butruse Gháliho.¹¹⁹ Tímto vetováním se stal Ghálí prvním generálním tajemníkem v historii, jenž neobhájil své druhé funkční období. Jako jeho následník byl jednomyslně Radou bezpečnosti jmenován výše zmíněný Kofi Annan.

Mnozí se domnívají, že následné zaplacení příspěvků OSN Kongresem, nebylo zapříčiněno zvolením nového generálního tajemníka, i když právě tohle si myslela M.A.. Jako své důvody, proč hlasovala proti rezoluci, M.A. uvedla doslova: „*Není oddán našim naléhavým reformním cílům, ani je schopen prosadit. Zablokování jeho druhého funkčního období značně zlepší naše vyhlídky na to, že získáme od Kongresu peníze na zaplacení našich dluhů, a budeme moci plnit svoje povinnosti v budoucnu. A vyhlídky na vytvoření vnitropolitického konsensu na podporu akcí OSN v budoucnosti se podstatně zvýší, pokud*

¹¹⁹ Pocházel z Egypta a byl 6. generálním tajemníkem OSN v letech 1992 až 1996.

*BBG odejde ze scény.*¹²⁰ Objevují se i názory, že se Ghálí považoval za viníka události v Somálsku, a že počínání amerického Kongresu bylo pouhou záminkou k jeho neopakovanému jmenování generálním tajemníkem.¹²¹

M.A. je v diplomatickém světě známá jako žena, která jako diplomatický nástroj používala šperky – konkrétně brože – ty nosila na jednání a vytvořila jimi svou „tajnou řeč“.¹²² Její bohatá sbírka symbolizuje nejčastěji demokracii, nutnost ukončení násilí či potřebu úspěšných vyjednávání. Celý příběh začal v 90. letech. V rozhovoru pro TED Talks¹²³ M.A. přiznala, že jejím hlavním úkolem během vykonávání práce velvyslankyně USA v OSN bylo neustále říkat strašlivé věci o S. Husajnovi. To si podle ní zasloužil, napadl přeci jinou zemi. Za svá slova jí byla věnována básnička v bagdádských novinách, ve které M.A. autor přirovnával k mnoha věcem – nejznámějším se stal „unparalleled serpent“, v překladu „bezpříkladný had“. Další známou broží se stal modrý ptáček směřující hlavou k zemi. Symbolizoval strašlivou událost z roku 1996, kdy Kuba sestřelila v mezinárodním vzdušném prostoru u Floridy letadlo se čtyřmi Američany kubánského původu. V RB M.A. tento akt ostře kritizovala.

5. Doplnková sonda o ženách v diplomacii

Úkolem vytvořené sondy bylo dotázat se třiceti studentů diplomatického oboru na Vysoké škole ekonomické v Praze na jejich názor na ženy v diplomacii. Sonda byla poskládán z 8 otázek, z toho byly 4 otázky otevřené. Otázky se zaměřily na to, zda si studenti myslí, zda je Česká republika zastupována dostatkem žen v zahraničí; objevovaly se otázky, čím může žena do diplomacie přispět a naopak, která vlastnost může její úsudky ovlivňovat; dále jestli si studenti myslí, kdo činí lepší rozhodnutí pod tlakem, zda muži, či ženy; dotazník se zaměřil i na Madeleine Albright jako takovou, zda ji studenti znají; a jestli znají jiné české či zahraniční diplomatky.

¹²⁰ ALBRIGHTOVÁ, Madeleine. Madeleine: nejlepší ze všech možných světů. 2003. s. 210. Poznámka pod čarou.

¹²¹ KAUTSKÝ, Jiří. *Role generálních tajemníků Organizace spojených národů v mezinárodních vztazích*. 2008. s. 54.

¹²² Poté vznikla i kniha M.A. Tajná řeč broží: příběhy z mé šperkovnice – s vypovídajícím anglickým názvem *Read My Pins: Stories from a Diplomat's Jewel Box*.

¹²³ Madeleine Albright: On being a woman and a diplomat. TED: Ideas worth spreading [online]. Dostupné z: https://www.ted.com/talks/madeleine_albright_on_being_a_woman_and_a_diplomat#t-48581 [cit. 25.4.2017].

100% respondentů odpovědělo na otázku, zda může být žena dobrou diplomatkou, ano. Již žijeme v moderní a emancipované společnosti, čili by měl být tento výsledek samozřejmý a nijak nepřekvapivý, s tím souhlasím.

Jako hlavní přínos žen do diplomacie považují jiný způsob myšlení a schopnost jiného pohledu na věc, než jakou mívají muži; schopnost zakomponovat do práce větší empatii; schopnost číst mezi řádky; schopnost sebereflexe; intuici a trpělivost. Tyto vlastnosti by se daly označit jako tzv. „*soft skills*“.¹²⁴

Naopak co trochu brání ženám vykonávat efektivnější diplomacii, jsou podle respondentů nerozhodnost; ohledy na rodinu – nastavení společnosti ve smyslu žen na mateřské dovolené a tudíž i nedostatek času; menší suverénnost než u mužů; nepřímocárnost; horší zvládání nátlaku a v některých případech emoční labilita.

U otázky, zda pod nátlakem dokáže lépe rozhodovat muž, žena, či oba stejně, se v 54,5% odpovědí objevila odpověď „muž“ a ve zbývajících procentech „oba stejně“. Přijde mi zarážející, že u odpovědi „oba stejně“, není větší procento. Žena, která se rozhodne pro diplomatickou kariéru, musí jako jednu z hlavních dovedností ovládat právě tohle. U složitých a vyhrocených situací, kterých si, jak již bylo zmíněno, Madeleine Albright zažila dost, je schopnost zachovat chladnou hlavu a nenechat se ovlivnit stresem, asi tak stejně důležitá jako dovednosti komunikační, vyjednávací či všeobecný přehled.

Podle 54,5% respondentů, je Česká republika zastupována v zahraničí nedostatkem žen; 27,3% dotázaných si myslí, že ČR zastupuje dostatek žen a zbytek se nevyjádřil. Co se týče povědomí o ženách ve světové a české diplomacii či zahraniční politice (tato otázka byla otevřená a nepovinná), ze 7 odpovědí jsem získala pouze jedno jméno – Hillary Clinton. Přijde mi zarážející, že si studenti diplomacie nevybavili ani Margaret Thatcherovou, Eleanor Rooseveltovou či Condoleeazu Riceovou.

Na otázku o tom, kdo to byl Madeleine Albrightová, mohli respondenti odpovědět více možnostmi, bylo také více správných odpovědí. 90,9% respondentů odpovědělo správně, že M.A. byla první ženou ve funkci ministra zahraničí USA; pouze 63,6%

¹²⁴ Čili měkké dovednosti, opakem jsou „hard skills“, čili tvrdé dovednosti. Obecně měkkými dovednostmi disponují spíše ženy. Jedná se o oblasti chování, které mají blízko k sociální či emoční inteligenci. V diplomacii můžeme jako důležité soft skills jmenovat především komunikační dovednosti, empatii, sebereflexi, schopnost číst mezi řádky, osobní efektivitu, tvůrčí nebo týmové řešení problémů a asertivní jednání.

respondentů ví o jejím československém původu a pouze 45,5% je obeznámeno s další její významnou funkcí, o které pojednává i moje práce, velvyslankyně USA v OSN.

Závěr

V bakalářské práci bylo mimo jiné okrajově přiblíženo, jaké hlavní aktéry má americké zahraniční politika, jakou roli hrají USA, ale také jejich zástupce – velvyslanec – v OSN.

Tuto roli zastávala Madeleine Albrightová od roku 1993 do roku 1997. Ve druhém zmíněném roce se stala ministryní zahraničí USA. Albrightová je žena, a proto mnozí lidé v té době rozhodnutí prezidenta Billa Clintona odsuzovali. Clinton ale jmenováním Albrightové zrušil monopol mužů na tyto funkce a díky němu ani další dva američtí prezidenti neotáleli se jmenováním žen do vrcholných funkcí. Postupem času Albrightová dokázala, že má schopnosti být skvělou velvyslankyní i ministryní a také to, že ženy dokáží spolehlivě kralovat zahraniční politice světové velmoci. Hegemonu, jenž je nejenom velmocí v oblasti ekonomické či vojenské, ale je také jistým způsobem odpovědný za vývoj ve světě. Nyní již lidé nepochybují o významnosti osoby Albrightové ve světové diplomacii.

Způsob života, který jako rodina na útěku z válečného Československa, Körbelovi vedli, i samotná válka, Albrightovou značně ovlivnily. Je pro ni zásadní otázka šíření demokracie, ochrany lidských práv a zlepšování práv a životních podmínek žen po celém světě. Albrightová se na světové problémy dívala očima uprchlíka. Věděla, jak mohou být kroky americké zahraniční politiky, ale také iniciativy OSN, nezbytné pro pomoc lidem v od Ameriky vzdálených částech světa. Těmto tématům se mimo jiná dost věnovala během obou administrativ prezidenta Clintona. Podobnou vizi sdílela Albrightová například s diplomatkou Condoleeou Riceovou, zcestovalou povahou ji můžeme přirovnat k Andrewu Youngovi a přímočarostí spojenou s klidem při řešení problémů k Danielovi Moynihanemovi.

Bakalářská práce měla za jeden z dílčích cílů přiblížit roli Albrightové ve vybraných světových událostech v době, kdy zastávala post ministryně zahraničí USA. Ve většině případů byly instinkt a úsilí prosadit určitou taktiku Albrightové úspěšné – v otázce zajetí libijských mužů zodpovědných za explozi letadla Pan American; podpora kubánského obyvatelstva bez současného napomáhání kubánské vládě; dohlížení na a prosazování zachování sankcí OSN vůči Iráku; diplomatická komunikace mezi Irákem a USA; úspěšné odsouhlasení více než 15 zemí k vojenské spolupráci při vypuknutí možné vojenské akce v Iráku; komunikace americké podpory Izraele během izraelsko-palestinského konfliktu; zastupování prezidenta Clintona při vyjednávání mírových dohod mezi Izraelem

a Palestinou; trvání na hrozbě silou během řešení problematiky Kosova a následné přiměnění prezidenta Clintona přijmout její strategii.

Hlavní cílem práce bylo ukázat, jak se Albrightová ve funkci velvyslankyně USA v OSN stavěla k jednotlivým rozhodnutím OSN, jak dokázala svým diplomatickým umem ovlivnit rozhodovací procesy v Radě bezpečnosti, a jaké následky tato rozhodnutí měla.

Během mandátu v OSN byla za svá jednání Albrightová často kritizována. Při dlouhotrvajících nepokojích v Somálsku však byla její působnost zkreslena médii. Zkreslením se stala osobou zodpovědnou za nešťastné události. Její úsilí o pokračující dodávky americké humanitární pomoci Somálsku i sociální podpory somálského obyvatelstva však nelze považovat za špatné.

Překvapení, které celému světu a hlavně Clintonově administrativě připravila africká Rwanda, Albrightová nečekala. V této problematice se názorově stavěla proti USA – chtěla posílit americkou angažovanost v afrických zemích, i posílení financování mírových misí. I po mnoha nesnadnostech s prosazením navýšení počtu jednotek rezolucí RB se to nakonec podařilo. Obrovskou zásluhu na všem měla diplomacie Albrightové.

Neméně důležitou roli hrála Albrightová při řešení situace na Haiti. Po svržení demokraticky zvoleného prezidenta vojenskou juntou a následném neplnění dohodnutých podmínek, bylo nutno jednat. Rebelie junty měla totiž za následek masivní uprchlické vlny, kterým USA a hlavně Albrightová nemohly jen tak přihlížet. Albrightová usilovala o vydání rezoluce RB o povolení použití všech nutných prostředků. Její argumenty opět nebyly vyslyšeny. Po pozměnění jejího návrhu z výše zmíněné rezoluce na vytvoření koalice vedené USA, RB hlasovala pro. Koalice podnikla intervenci a vyřešila haitskou situaci.

Během občanské války v Bosně a Hercegovině se klíčovým hráčem v řešení problému stala právě OSN. Albrightová první léta života strávila v Srbsku, zde rodina Körbelů získala svůj první politický azyl. Z těchto důvodů měla Albrightová podporovat v bosenské občanské válce Srby, přesto bojovala za uskutečnění co nejrychlejšího vojenského zásahu proti Miloševićovi. Neméně důležité bylo její poté vydařené úsilí o humanitární pomoc, o návrat chorvatských uprchlíků zpět na jejich území a její práce na sehnání důkazů o nešťastné události ve Srebrenici.

Úkolem práce bylo i zdůvodnit postoje Albrightové. Metodami pozorování a komparací knih (i autobiografických), odborných článků, projevů významných

diplomatických osobností a dalších dostupných zdrojů se dalo dosáhnout požadovaného výsledku, avšak ne v maximálním možném rozpětí. Je zde stále možnost analyzovat postoje po přímém kontaktu ať už se zkoumanou osobou, či dalšími zainteresovanými osobami. Tím by bylo možné probádat téma i z jiných možných pohledů. Rozsah bakalářské práce by však nestačil a setkání a názorová konfrontace s těmito lidmi se jeví jako nereálná.

Seznam použitých zdrojů

Prameny

- Agenda items: Overview: Questions considered by the Security Council under its responsibility for the maintenance of international peace and security [online]. Dostupné z: <http://www.un.org/en/sc/repertoire/studies/overview.shtml>
- Assessment of Member States' contributions to the United Nations regular budget for the year 2015. *United Nations*. 29.12.2014 [online]. Dostupné z: http://www.un.org/ga/search/view_doc.asp?symbol=ST/ADM/SER.B/910
- Bosnia and Herzegovina - UNMIBH - Background. *United Nations*. 2003 [online]. Dostupné z: <http://www.un.org/en/peacekeeping/missions/past/unmibh/background.html>
- Secstate Albright Policy Speech on Iraq. 26.3.1997 [online]. Dostupné z: http://www.womenspeecharchive.org/files/POLICY_SPEECH_ON_IRAQ_1193171511752.pdf
- The World Bank. [online]. Dostupné z: <http://www.worldbank.org/>
- United Nations Reform: The Helms-Biden Act. The Jesse Helms Center [online]. 2013. Dostupné z: <https://www.jessehelmscenter.org/archives-and-museum/online-exhibits/united-nations-reform-the-helms-biden-act/>
- United Nations. [online]. Dostupné z: <http://www.un.org>
- United States Mission to the United Nations [online]. Dostupné z: <https://usun.state.gov/>
- US Department of State: Careers Representing America [online]. Dostupné z: <https://careers.state.gov/>
- US Federal Spending Overview. [online]. Dostupné z: <http://www.usgovernmentspending.com/>
- US Government Manual 2009, [online]. Dostupné z: http://frwebgate.access.gpo.gov/cgi-bin/getdoc.cgi?dbname=2009_government_manual&docid=217558tx_xxx-46.pdf
- US Patent and Trademark Office. [online]. Dostupné z: <https://www.uspto.gov/>
- Ústava USA. [online]. Dostupné z: http://frwebgate.access.gpo.gov/cgi-bin/getdoc.cgi?dbname=2009_government_manual&docid=217558tx_xxx-2.pdf

- Zahraniční politika USA na začátku 21. století. [online]. Dostupné z: http://www.amo.cz/wp-content/uploads/2015/11/amo_usa-web.pdf

Literatura

- ALBRIGHTOVÁ, Madeleine et al. *Tajná řeč broží: příběhy z mé šperkovnice*. Vyd. 1. Praha: Práh, 2010. 176 s. ISBN 978-80-7252-309-2.
- ALBRIGHTOVÁ, Madeleine. *Doporučení budoucímu prezidentovi: Jak vrátit Americe dobrou pověst a vůdčí roli ve světě*. Praha: Práh, 2008. 285 s. ISBN 978-80-7252-218-7.
- ALBRIGHTOVÁ, Madeleine. *Mocní a všemohoucí: Úvahy o-Bohu, Americe a mezinárodních vztazích*. Praha: Práh, 2006. 325 s. ISBN 80-7252-151-9.
- ALBRIGHTOVÁ, Madeleine. *Madeleine: nejlepší ze všech možných světů*. Praha: Práh, 2003. 551 s. ISBN 80-7252-079-2.
- BLOOD, Thomas. *Madeleine Albrightová: portrét ministryně zahraničí*. Praha: Prostor, 1998. 245 s. ISBN 80-7176-943-6.
- BRZEZINSKI, Zbigniew. *Second chance: three presidents and the crisis of American superpower*. New York: Basic Books, ©2007. vi, 234 s. ISBN 978-0-465-00252-8.
- DESSIOVÁ, Květuše. *Země Afrického rohu (Etiopie, Eritrea, Somálsko, Džibutsko): teritoriální informace pro exportéry a investory*. Praha: Centrum vnějších ekonomických vztahů, 1997. 102 s.
- DIENSTBIER, Jiří. *Od snění k realitě: vzpomínky z let 1989 - 1999*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 1999. 441 s. ISBN 80-7106-325-8.
- DRULÁK, Petr, DRULÁKOVÁ, Radka. *Tvorba a analýza zahraniční politiky*. 2. přeprac. vyd. Praha: Oeconomica, 2007. 183 s. ISBN 978-80-245-1184-9.
- DRULÁK, Petr. *Jak zkoumat politiku: kvalitativní metodologie v politologii a mezinárodních vztazích*. Praha: Portál, 2008. 255 s. ISBN 978-80-7367-385-7.
- DRULÁKOVÁ, Radka a kol. *Mezinárodní vztahy II: pracovní náměty a výběr textů*. Praha: Oeconomica, 2010. 287 s. ISBN 978-80-245-1710-0.
- DRULÁKOVÁ, Radka et al. *Mezinárodní vztahy. I, Úvod do-studia*. Vyd. 1. Praha: Oeconomica, 2008. 99 s. ISBN 978-80-245-1449-9.
- FRAME, Iain. *Africa South of the Sahara*. Londýn: Europa Publications, 2004. 1488 s. ISBN 1857433696.

- HASTEDT, Glenn P. *American Foreign Policy : Past, Present, Future*. 4. New Jersey: Prentice-Hall, 2000. 429 s. ISBN 0-13-083579-X
- HINDLSOVÁ, Lucie. *Dlouhá cesta k míru: Bill Clinton a Blízký východ*. Praha: Professional Publishing, 2004. 159 s. ISBN 80-86419-72-X.
- HLADKÝ, Ladislav. *Bosenská otázka v 19. a 20. století*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, Mezinárodní politologický ústav, 2005. 388 s. Monografie; sv. 12. ISBN 80-210-3674-5.
- HONIG, Jan Willem a Norbert BOTH. *Srebrenica. Zpráva o válečném zločinu*. Mladá fronta, 2001. ISBN 80-204-0905-X.
- KREJČÍ, Oskar. *Zahraniční politika USA: ideje, doktríny, strategie*. Praha: Professional Publishing , 2009. 435 s. ISBN 978-80-86946-68-9.
- KUČHYŇKOVÁ, Petra, ROJČÍK, Ondřej, VILÍMEK, Petr. *Zahraniční politika USA v devadesátých letech dvacátého století*. Petr Suchý. Brno: Masarykova univerzita: Mezinárodní politologický ústav, 2001. 121 s. ISBN 80-210-2644-8.
- POTOČNÝ, Miroslav. *OSN - nástroj míru a mezinárodní spolupráce*. Praha: Svoboda, 1975. 379 s. Svět v pohybu.
- SODERBERG, Nancy. *The Superpower Myth: The Use and Misuse of American Might*. Wiley. 2005. 416 s. ISBN 047178964X.
- THOMAS, Nigel a Krunoslav MIKULAN. *Válka v Jugoslávii: Slovinsko a Chorvatsko 1991-95*. Grada, 2009. ISBN 978-80-247-2876-6.
- ZÁHOŘÍK, Jan. *Dějiny Rwandy a Burundi*. Vyd. 1. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2012. 246 s. Dějiny států. ISBN 978-80-7422-175-0.

Vysokoškolské kvalifikační práce

- KAUTSKÝ, Jiří. *Role generálních tajemníků Organizace spojených národů v mezinárodních vztazích*. Praha, 2008. 93 s. Diplomová práce. VŠE.

Internetové a elektronické zdroje

- ALBRIGHT, Madeleine. *United Nations*. Foreign Policy. Září 2003 [online]. (138). DOI: 10.2307/3183651. Dostupné přes JSTOR: <http://www.jstor.org/stable/3183651>
- CROSSETTE, Barbara. *The Unmaking of a Secretary*. The New York Times. 13. 6. 1999 [online]. Dostupné z: <http://www.nytimes.com/1999/06/13/books/the-unmaking-of-a-secretary.html?pagewanted=1>

- CROSSETTE, Barbara. *U.N. Assembly Approves Call for End to Bosnian Arms Embargo*. The New York Times. 4.11.1994 [online]. Dostupné z: <http://www.nytimes.com/1994/11/04/world/un-assembly-approves-call-for-end-to-bosnian-arms-embargo.html>
- HEHIR, Aidan. *The Impact of Analogical Reasoning on US Foreign Policy towards Kosovo*. Journal of Peace Research. Leden 2006 [online]. Dostupné přes JSTOR z: <http://www.jstor.org/stable/27640251>
- ISAACSON, Walter; WALLER, Douglas. *Madeleine's War*, Time. 17. 5. 1999 [online]. Dostupné z: <http://www.time.com/time/magazine/article/0,9171,9909711,00.html>
- KAGAN, Robert a William KRISTOL. *The Right War for the Right Reasons*. The Weekly Standard. 23.2.2004.
- NAGL, John, MANEA, Octavian. *War, Strategy and History : Essays in Honour of Professor Robert O'Neill*. ANU Press. 2016 [online]. Dostupné přes JSTOR: <http://www.jstor.org/stable/j.ctt1dgn5sf.15>
- TED: Ideas worth spreading [online]. Dostupné z: <https://www.ted.com/>

Seznam příloh

Příloha č. 1: Etnické rozložení v BiH v roce 1993

Příloha č. 2: Carrington-Cutleirův plán

Příloha č. 3: Vance-Owenův plán

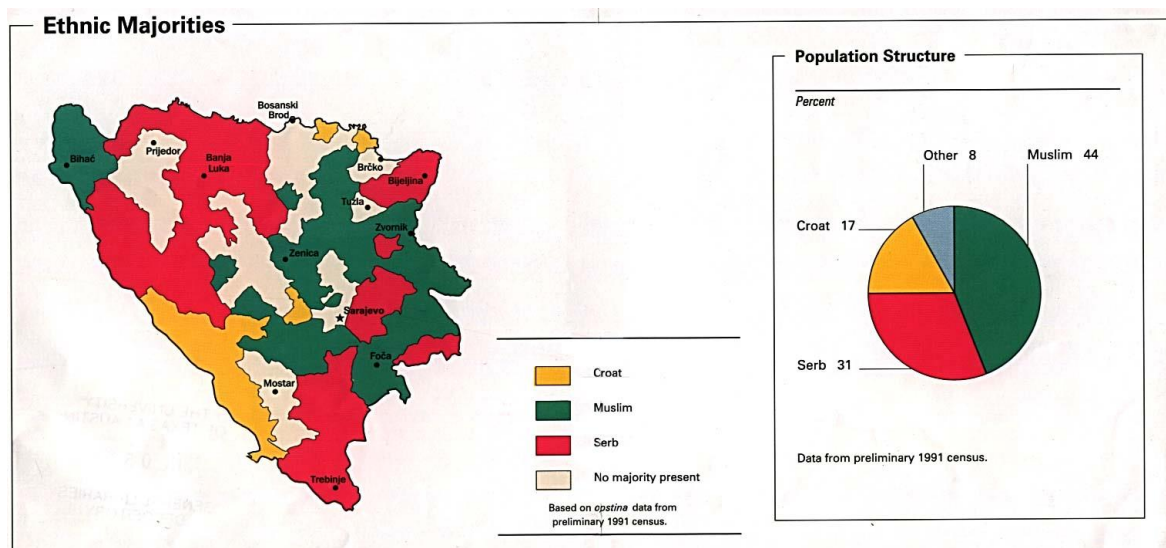
Příloha č. 4: Owen-Stoltenbergův plán

Příloha č. 5: Plán kontaktní skupiny

Příloha č. 6: Doplnková sonda o ženách v diplomacii

Přílohy

Příloha č. 1 Etnické rozložení v BiH v roce 1993

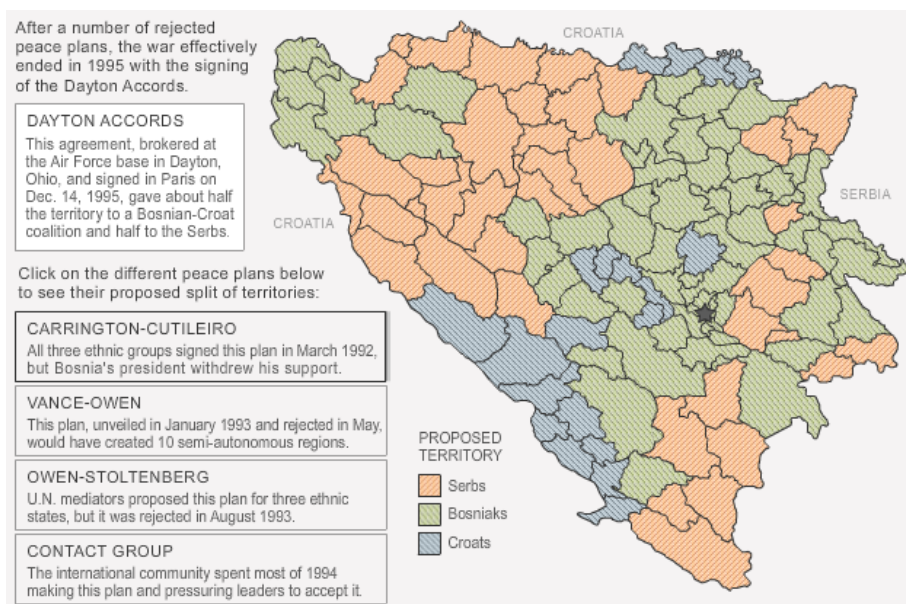
Zdroj:

Bosnia Maps: Perry-Castañeda Map Collection. The University of Texas at Austin:

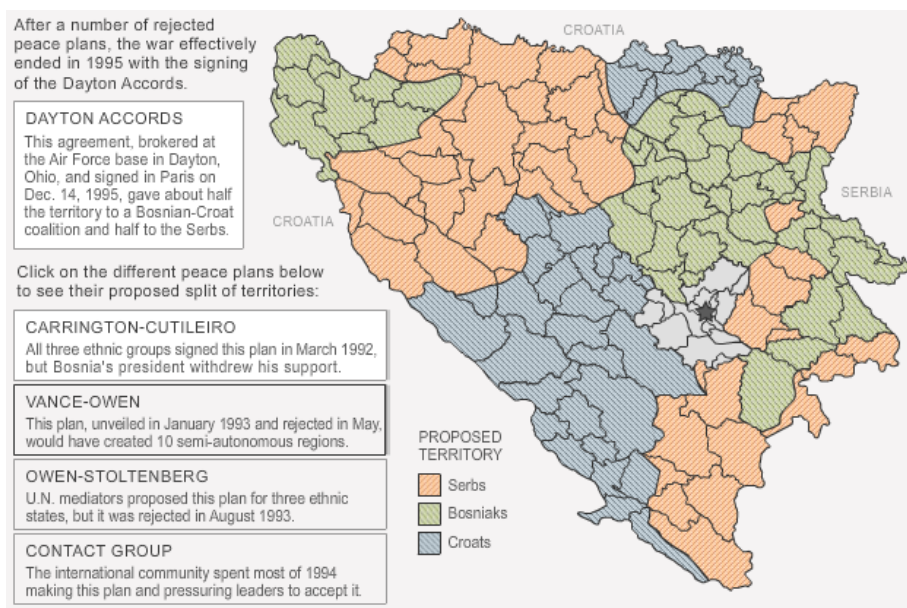
University of Texas Libraries [online]. Dostupné z:

<http://www.lib.utexas.edu/maps/bosnia.html>

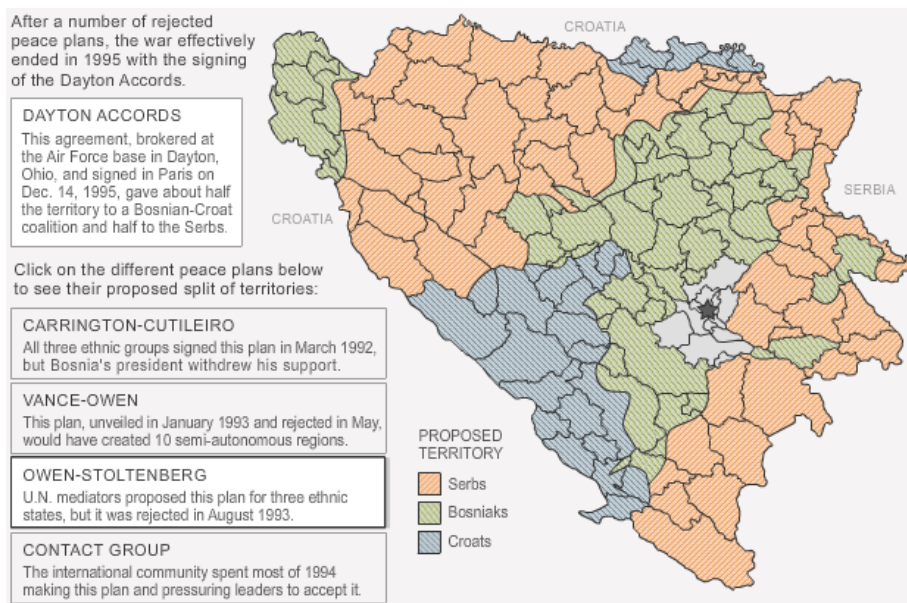
Příloha č. 2 Carrington-Cutleirův plán

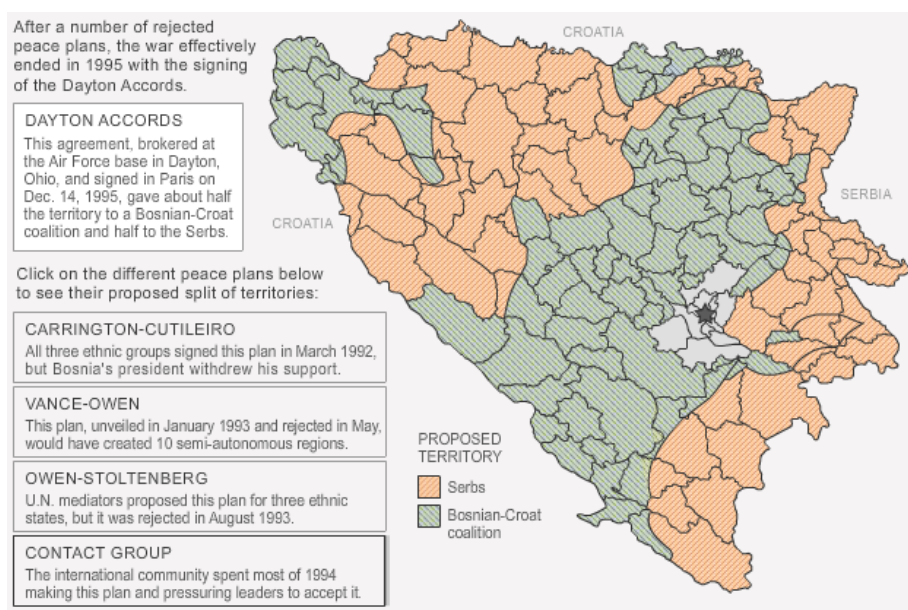
Příloha č. 3 Vance-Owenův plán

Příloha č. 4 Owen-Stoltenbergův plán

Příloha č. 5 Plán kontaktní skupiny

Zdroj příloh č. 2 – 5:

Interactive Map: Understanding the Dayton Accords: Women, War and Peace. PBS: Public Broadcasting Service [online]. Dostupné z: <http://www.pbs.org/wnet/women-war-and-peace/features/interactive-map-understanding-the-dayton-accords/>

Příloha č. 6 Doplnková sonda o ženách v diplomacii - vzor

Dobrý den,

věnujte prosím několik minut svého času vyplnění následujícího dotazníku o ženách v diplomacii. Prosím Vás, abyste odpovídali z hlavy, bez použití vyhledávání na internetu. Děkuji a přeji hezký den!

1. Myslíte, že žena může být dobrou diplomatkou?

Ano/Ne

2. Čím si myslíte, že může žena v diplomacii nejvíc přispět?

Otevřená otázka – povinná

3. Která vlastnost podle vás činí ženu v diplomacii lepší než muže?

Otevřená otázka – nepovinná

4. Která vlastnost (i více) podle vás naopak činí ženu v diplomacii horší než muže?

Otevřená otázka – nepovinná

5. Kdo podle vás dokáže lépe rozhodovat pod tlakem?

Muž diplomat/Žena diplomatka/Oba stejně nebo nedokážu rozhodnout

6. Víte, kým byla (popř. je) Madeleine Albright?

Na výběr z více odpovědí („multiple choice“)

Starostka Londýna

První žena v úřadu ministra zahraničí v USA

Velvyslankyně v OSN

Žena narozená v Československu

Milenka Billa Clintona

Nevím

7. Myslíte, že Českou republiku zastupuje v zahraničí dostatek žen diplomatek?

Ano/Ne/Nevím

8. Znáte nějaké ženy diplomatky (ať už české či zahraniční)? Napište je.

Otevřená otázka – povinná